

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושלוש של הכנסת השישית

יום שני, כ"ג כסלו תשכ"ח (25 דצמבר 1967)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.03

א. דברי אזכרה לחבר הכנסת אברהם יעקב כץ ז"ל

היו"ר ק. לוז:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
נכבד בקימה את זכרו של חברנו היקר, חבר הכנסת אברהם יעקב כץ זכרנו לברכה, שנשפה בתאונת דרכים.
(חברי הכנסת מכבדים את זכרו של המנוח בקימה)
מי שהשתתף בהלוויה בחיפה עירו ראה המונים גדולים שעמדו שעות בגשם, ומעיני רבים זלגו דמעות. היה זה אות הערכה לטובות שגמל לבני עירו, ולאהבה שרחשו בני עירו למנוח היקר.
אנו מקיימים ישיבת אבל בתום שבעת ימי האבל. אך הפעם נצטרך לדחות את ישיבת האבל לזכרו של חבר הכנסת המנוח כץ לשבועיים, כי בשבוע הבא, בימי החנוכה, אין נושאים הספדים.

ב. דברי אזכרה לעובדת הכנסת רבקה בלון ז"ל

היו"ר ק. לוז:
אבקש את חברי הכנסת לקום ולכבד את זכרה של עובדת הכנסת רבקה בלון שמתה מיתת חטופה בדמי ימיה.
(חברי הכנסת מכבדים את זכרה של המנוחה בקימה)

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ק. לוז:
נשמע עכשיו הדעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
מ"מ מזכיר הכנסת ח. ליאור:
ברשות יושב ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת, לקריאה שניה ושלישית:
1. חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אזורי בטחון), תשכ"ח-1967 - שחזר מוועדת החוץ והבטחון;
2. חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (עבירות בשטחים המוחזקים - שיפוט ועזרה משפטית), תשכ"ח-1967 - שחזר מוועדת החוקה, חוק ומשפט; 3. חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (רישום ציוד וגיוס סו), תשכ"ח-1967 - שחזר מוועדת החוץ והבטחון.

ד. שאילתות ותשובות

היו"ר ק. לוז:
נשמע תשובות על שאילתות.
1. אי-הכללת השפה הערבית בשילוט של שמות הישובים
חבר הכנסת ע. זועבי שאל את שר העבודה ביום י"ח באדר א' תשכ"ז (28 בפברואר 1967):
מחלקת העבודות הציבוריות הציבה שלטים בהצטל-בויות הכניסה לנצרת והיציאה ממנה. על השלטים צוינו בעברית ובאנגלית שמות המקומות מבלי לציין זאת בשפה הערבית. וכן ברוב חלקי הארץ, ובעיקר בגליל ובמשולש, לא כללו שלטי מע"ץ את השפה הערבית.
הנני מתכבד לשאול:
1. האם עובדות אלו נכונות?
2. אם כן - האם היתה הוראה לאחראים לא להוסיף ציון המקומות בשפה הערבית?
3. אם לא - האם יהיה כבוד השר מוכן להורות הוראת קבע שכל השלטים בכבישים יכללו את השפה הערבית?
שר העבודה י. אלון:
לשאלה 1. כן.
לשאלה 2. מטעמי בטחון, על מנת שלא להקל על

אוקטובר 1967 1231 פועלים, המהווים 22% מכלל דורשי העבודה.

לשאלה 5. בלשכת העבודה אשדוד הועסקו בעבר דות יוזמות 8/8:

יולי 1967 734 פועלים, המהווים 35% מכלל דורשי העבודה.

אוגוסט 1967 704 פועלים, המהווים 34% מכלל דורשי העבודה.

ספטמבר 1967 637 פועלים, המהווים 33% מכלל דורשי העבודה.

אוקטובר 1967 623 פועלים, המהווים 30% מכלל דורשי העבודה.

הי"ר ק. לוי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

מתוך שאיפה לצמצם את האבטלה, האם הקמת תחנת הכוח באשדוד היתה עדיפה על הקמתה בתל-אביב?

שר-העבודה י. אלון:

בעיית האבטלה שווה כמעט יחסית בתל-אביב וב-אשדוד, ולא הבחינה הזאת מדריכה את הממשלה בקביעת מיקומה של תחנת הכוח.

3. סגירת סניף לשכת העבודה בדיר-חנא

חבר הכנסת ע. זועבי שאל את שר העבודה ביום ו' בתשרי תשכ"ח (10 באוקטובר 1967):

בכפר דיר-חנא נסגר לא מזמן סניף לשכת העבודה, שהועבר לכפר השכן סח'נין. מעריכים שבכפר ישנם כ-200 פועלים מובטלים שנאלצים לנסוע שלוש פעמים בשבוע להירשם, דבר הכרוך בהוצאות מרובות והפסד זמן. הריני מתכבד לשאול את כבוד השר:

1. האם העובדות נכונות או נכונות בעיקרן?

2. המוכן כבוד השר להורות לאחראים להחזיר את המצב לקדמותו ולפתוח סניף לשכת עבודה בכפר הנ"ל כדי להקל על הפועלים?

שר-העבודה י. אלון:

1. דיר-חנא הוא כפר חקלאי מובהק שמספר התושבים בו הוא כ-2,200 נפש. בישובים כפריים מסוג זה אין בדרך כלל סניפים של לשכות עבודה. כדי לוודא את מספרם של המובטלים בכפר, נשלחו פקיד שירות התעסוקה בראשית השנה לרשום ולקבוע זכאותם לעבודה של השכירים מבין תושבי הכפר. אף פעולה זו היתה חד-פעמית. בסך הכל פנו להירשם 109 מתושבי הכפר, 69 מהם נקבעו כחקלאים על-פי הנוהלים הקיימים ורק כ-40 יכולים על-פי תקנון שירות התעסוקה (סעיף 20) להירשם כמחוסרי עבודה.

2. דורשי עבודה מכפר דיר-חנא מקבלים שירותם באמצעות סניף לשכת העבודה שבכפר סח'נין המרוחק מהם כשישה קילומטרים בלבד. סדרי התחבורה תקינים.

4. כללים להקצבת ימי עבודה יוזמה

חבר הכנסת נ. פלד שאל את שר העבודה ביום ו' בתשרי תשכ"ח (10 באוקטובר 1967):

תושבי הכפר משהד באזור נצרת התלוננו באוזני

מסתננים מעבר לגבול, נקבע בשעתו כי השילוט הכללי לא יכלול את הלשון הערבית.

לשאלה 3. נתתי הוראה שהשלטים המורים את הדרכים אל ישובים ערביים יכללו גם את השפה הערבית.

2. הקמת תחנת הכוח רדינג ד' ומצב התעסוקה בתל-אביב ובאשדוד

חבר הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר העבודה ביום כ"א באלול תשכ"ז (26 בספטמבר 1967):

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. אם תוקם תחנת רדינג ד' בתל-אביב, מה מספר העובדים שתעסיק?

2. מתוך דורשי העבודה בתל-אביב, מהו אחוז מחוסרי העבודה בחודשי יולי - אוגוסט - ספטמבר 1967?

3. מתוך דורשי העבודה באשדוד, מהו אחוז מחוסרי העבודה בחודשי יולי - אוגוסט - ספטמבר 1967?

4. מתוך דורשי העבודה בתל-אביב, מהו האחוז המועסק בעבודות דחק יוזמות בחודשי יולי - אוגוסט - ספטמבר 1967?

5. מתוך דורשי העבודה באשדוד, מהו האחוז המועסק בעבודות דחק יוזמות בחודשי יולי - אוגוסט - ספטמבר 1967?

שר-העבודה י. אלון:

לשאלה 1. הקמת תחנת הכוח המתוכננת תספק כ-114,000 ימי עבודה במישרין באתר הבניה במשך שלוש שנים, היינו כ-38,000 ימי עבודה בממוצע שנתי.

לשאלה 2. בלשכת העבודה תל-אביב נרשמו דורשי עבודה מבוגרים:

יולי 1967 7329 דורשי עבודה, מהם 27% מובטלים. אוגוסט 1967 7084 דורשי עבודה, מהם 22% מובטלים.

ספטמבר 1967 6459 דורשי עבודה, מהם 21% מובטלים.

אוקטובר 1967 5488 דורשי עבודה, מהם 24% מובטלים.

לשאלה 3. בלשכת העבודה אשדוד נרשמו דורשי עבודה מבוגרים:

יולי 1967 2123 דורשי עבודה, מהם 23% מובטלים. אוגוסט 1967 2070 דורשי עבודה, מהם 22.5% מובטלים.

ספטמבר 1967 1975 דורשי עבודה, מהם 22% מובטלים.

אוקטובר 1967 1807 דורשי עבודה, מהם 24.5% מובטלים.

לשאלה 4. בלשכת העבודה תל-אביב הועסקו בעבודות יוזמות 8/8:

יולי 1967 1338 פועלים, המהווים 18% מכלל דורשי העבודה.

אוגוסט 1967 1501 פועלים, המהווים 21% מכלל דורשי העבודה.

ספטמבר 1967 1314 פועלים, המהווים 20% מכלל דורשי העבודה.

החרושת „גירוסטה“ בתל-אביב, אהרון סונה, יוצא שהס' כס העבודה שנחתם בתחילת שנת 1966 בין הפועלים והנהלת המפעל לא קויים כמעט באף אחד מסעיפיו, דבר הגורם לפגיעות בזכויות העובדים ובתנאי עבודתם.

אי לזאת הנני לבקש את השר להשיביני :

האם מוכן כבוד השר לנקוט צעדים כדי להבטיח את קיומו של הסכם העבודה ב„גירוסטה“?

שר-העבודה י. אלון :

אין למשרד העבודה סמכות וכלים להבטיח את קיומם של הסכמי עבודה אם אינו מתבקש לכך על-ידי אחד הצדדים להסכם. אשר לבית-החרושת „גירוסטה“, לא נתבקשנו על-ידי שום צד להתערב; לא הוכרו על סכסוך עבודה; לא הוגשה לנו שום תביעה.

מועצת פועלי תל-אביב-יפו מודיעה לנו כי חבר מזכירות מועצת פועלי תל-אביב-יפו, מאיר זילברמן, הממונה על אגודת המתכת, סיכם טיפולו בכתב ב-14 במארס 1967 בעניין חילוקי-הדעות שהיו בין המפעל לעובדים. לפי מכתב זה הוא קבע כמה דברים מעל ומעבר למוסכם בהסכם הקיבוצי של ענף המתכת.

7. הרשמת דורשי עבודה בכמרים הערביים

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר העבודה ביום י"ג בחשון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967) :

הגיעו לידנו תלונות של פועלים מובטלים רבים בכפרים ערביים, על שפקידי לשכות העבודה מסרבים לרשום דורש עבודה בטענה, שיש בבעלותו חצי דונם, דונם או 3 דונמים אדמה, ללא כל אבחנה מה מכניסה לו חלקת אדמה זו ולמרות העובדה שבמשך כל השנים הקודמות הוא ומשפחתו התפרנסו מעבודתו כפועל שכיר.

הנני לשאול את כבוד השר :

1. האם עובדות אלו נכונות?

2. מה הן ההנחיות של משרד העבודה בעניין הרשמת דורשי עבודה בלשכות העבודה?

שר-העבודה י. אלון :

1. לא.

2. כל אדם הרוצה לעבוד רשאי להירשם כדורש עבודה. אולם ישנה הבחנה בין דורשי עבודה שאין להם הכנסה מעסק או ממשלח-יד, לבין אלה שיש להם הכנסה. בשליחה לעבודה קודמים הראשונים על-פי תקנון שירות התעסוקה (סעיף 20).

על אף זאת, לגבי הישובים החקלאיים הערביים ניתנו הנחיות לא לראות כבעל הכנסה דורש עבודה אשר לרשותו יחידת משק שאינה עולה על 5 דונמים בעל או 2.5 דונמים שלחין, עדר של 20 כבשים או 4 פרות. יחד עם זאת, אנו בודקים שנית, בשיתוף עם משרד החקלאות, אם אין לשנות הנחיות אלה.

8. נתונים על האבטלה ועל התעסוקה

היוזמה בבית-ג'ן

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר העבודה ביום י"ג בחשון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967) :

הגיעה לידנו תלונה מפועלי הכפר בית-ג'ן שבגליל, על שכמחצית הפועלים המובטלים בכפר אינם מקבלים לא עבודה יוזמה ולא מענקי אבטלה.

שמספר ימי העבודה היוזמה העומדים לחלוקה בין מחוסרי העבודה שבכפר הוא קטן וכי רק 45 פועלים נשלחים לעבודה זו מבין 170 הרשומים בלשכה והזקוקים לעבודה. הריני מתכבד לשאול :

1. לפי אילו כללים נקבעת מכסת ימי עבודה יוזמה המוקצבת לכל לשכת עבודה, ומה הירוס המקובל כיום בין מספר הזקוקים לעבודה בלשכה מסוימת לבין מספר ימי העבודה היוזמה המוקצבים?

2. האם העבודה היוזמה המוקצבת ללשכת העבודה במשדה היא בהתאם לכללים הנקוטים בדרך כלל?

שר-העבודה י. אלון :

1. הכללים להקצבת עבודה יוזמה הם אחדים בכל לשכות העבודה בארץ, כיהודיות כערביות, פרט לכמה ערי פיתוח בצפון הארץ הסובלות מעומק אבטלה גדול, ובהן ניתנת התעסוקה היוזמה ללא מכסות. מכסת ימי עבודה יוזמה נקבעת בהתאם למספר המובטלים ולמ-צבם המשפחתי, וזכאי לה כל דורש עבודה שאין לו הכנסה אחרת מעסק או ממשלח-יד (לרבות יחידת משק). כן.

5. הסמכת מצילים על-ידי משרד העבודה

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר העבודה ביום כ"ה בתשרי תשכ"ח (29 באוקטובר 1967) :

קיים חוק המחייב את העיריות והרשויות המקומיות להחזיק בחופי הרחצה שירותים ותחנות הצלה למתרחצים.

מדי שנה מוסיפות הרשויות חופי רחצה חדשים לשי-רותם של האזרחים, וכפי שנתברר, אין תקן המצילים ועוזריהם מלא בכל התחנות.

אם נביא בחשבון שלקראת שנת 1968 יפתחו הרשויות חופי רחצה נוספים, ברור שהמצב מבחינת תקן המצילים יחמיר עוד יותר, והיות ומשרד העבודה ממנה ומסמך לפי החוק להכשיר ולהסמך מצילים, אודה לכבוד השר אם יואיל לענות על שאלותי :

1. מהו מספר המצילים שמשרד העבודה הסמך עד שנת 1965?

2. כמה מצילים הכשיר והסמך משרד העבודה בשנת 1966 ובשנת 1967?

3. מה מתכנן משרד העבודה לקראת השנים הבאות כדי להתגבר על המחסור במצילים, עניין שהוא חיוני לבטחון ציבור המתרחצים ושיש בו גם פתרון תעסוקה חלקי למובטלים?

שר-העבודה י. אלון :

1. עד שנת 1965 הוסמכו 700 מצילים.

2. בשנים 1966—1967 הוסמכו 618 מצילים.

3. משרד העבודה יוסיף להכשיר ולהסמך מצילים בהתאם לצורך ולדרישות.

6. תלונה על הפרת הסכם העבודה

בבית-החרושת „גירוסטה“

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר העבודה ביום י"א בחשון תשכ"ח (14 בנובמבר 1967) :

לפי המכתב הגלוי שפירסם חבר ועד עובדי בית-

לקיים את התשלום במועדו, ולכל המאוחר 15 יום לאחר החודש השוטף.

11. תכניות להרחבת כביש לטרון

חבר הכנסת ר. לוי שאל את שר העבודה ביום י"ז בחשוון תשכ"ח (20 בנובמבר 1967):

לאחר שחרור השטחים במלחמת ששת הימים נפתח כביש לטרון, המהווה כיום עורק תחבורה מרכזי לידו שלים.

כביש זה עדיין אינו רחב דיו ואינו הולם את הדרישות של עורק תחבורה ראשי לירושלים, וכן נאסרה בו תנועת אוטובוסים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. מה הן תכניות משרד העבודה בקשר להרחבת כביש לטרון?

2. מדוע נאסרה בכביש זה הנסיעה לאוטובוסים ומתי תותר להם?

שר העבודה י. אלון:

1. המחלקה לעבודות ציבוריות מתכננת כביש דו-מסלולי מתל-אביב עד שער הגיא, אשר יעבור בקרבת נמל התעופה לוד, יעקוף את לוד ורמלה ומשם לשער הגיא מצפון-מזרח לטרון.

בימים הקרובים נתחיל בסלילת הקטע בין תל-אביב לנמל האוויר, בינתיים יושלם התיכון לקטעים נוספים. אם לא יוחלו שינויים מחמת מגבלות כספיות, תושלם העבודה תוך שתי שנות תקציב החל משנת התקציב הבאה.

2. כביש לטרון שוקם על גבי השרידים שהיו קיימים מן הכביש הישן עוד מתקופת המנדט. רוחבו הצר ומבנהו הבלתי-תקין אינם מאפשרים להעלות עליו רכב כבד ורחב, בכלל זה אוטובוסים. לרשות הרכב הכבד עומד הכביש הקודם המוחזק במצב תקין ואינו עמוס כלי-רכב. משיושלם הכביש החדש דרך לטרון, תותר בו התנועה גם לרכב כבד.

היו"ר ק. לוי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת לוי.

דינאל לוי (מפד"ל):

האם אין תכנית להקים גשר חדש יותר בכביש לטרון?

שר העבודה י. אלון:

הגשר הקיים מספק את הצרכים. הוא מחולק לשני מסלולים נפרדים באופן שאין שיבוש בתנועה. אם יהיה צורך להעביר עליו רכב כבד יותר, יהיה צורך בגשר חזק יותר. לתנועה הנוכחית הגשר ממלא את תפקידו בהחלט.

12. נתונים על תאונות העבודה

חבר הכנסת ר. ארוי שאל את שר העבודה ביום י"ז בחשוון תשכ"ח (20 בנובמבר 1967):

בעתונות נתפרסמו נתונים על תאונות עבודה, המגיעות במשך שנה ל-72,000 — בקרב השכירים והעצמאיים. הפסד המשק מתאונות אלה הוא 3 מיליון ימי עבודה. הנוק הנגרם למשק נאמד ב-100 מיליון לירות.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם נכונה דיעה זו בעיקרה או בחלקה?

הנני לשאול את כבוד השר:

1. מהו מספר הפועלים המובטלים בכפר בית-ג'ן?
2. כמה מהם קיבלו עבודה יומה או מענקי אבטלה בחודשי ספטמבר ואוקטובר?

שר העבודה י. אלון:

1. מספר המובטלים בבית ג'ן היה: בספטמבר — 14; באוקטובר — 37; בנובמבר — 12; ביום 12 בדצמבר — 5.

2. בחודש ספטמבר 1967 היו מועסקים 45 פועלים מתושבי בית ג'ן בעבודה יומה, ואילו באוקטובר הועסקו 30 פועלים, בנובמבר עלה מספרם ל-80 איש,

הואיל ומחסורי העבודה באו על סיפוקם באמצעות עבודה יומה, לא היו בחודשים אלה מקבלי מענקי אבטלה.

9. נתונים על האבטלה ועל התעסוקה היומה בראמה

חבר הכנסת א. חביבי שאל את שר העבודה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

הגיעה לידנו תלונה מפועלי הכפר ראמה שבגליל, על שכמחצית הפועלים המובטלים בכפר אינם מקבלים לא עבודה יומה ולא מענקי אבטלה.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. מהו מספר הפועלים המובטלים בכפר ראמה?
2. כמה מהם קיבלו עבודה יומה או מענקי אבטלה בחודשי ספטמבר ואוקטובר?

שר העבודה י. אלון:

1. הממוצע היומי של הפועלים המובטלים בכפר ראמה בחודש ספטמבר היה 58 ובחודש נובמבר 82. בתאריך 5 בדצמבר 1967 נרשמו בלשכה 34 מובטלים.

2. בחודש ספטמבר הועסקו 102 פועלים מתושבי ראמה בעבודה יומה ובחודש אוקטובר הועסקו 92.

הואיל ומחסורי העבודה באו על סיפוקם באמצעות עבודה יומה, לא היו בחודשים אלה מקבלי מענקי אבטלה.

10. הלנת שכרם של פועלי עבודה יומה באום-אל-פחם

חבר הכנסת א. חביבי שאל את שר העבודה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

קיבלנו העתק של תזכיר, התום על-ידי עשרות פועלים מתושבי אום-אל-פחם, שגשלה לוועדת העבודה של הכנסת. תזכיר זה הם מתלוננים, כי במשך 20 יום מלינים את שכרם בעד העבודות היוזמות שביצעו.

הנני לשאול את כבוד השר:

האם ייעשו סידורים שהפועלים יקבלו את שכרם ללא השהיה?

שר העבודה י. אלון:

עם הגידול המהיר בהיקף העבודות היוזמות, האיחוד קבלת יומני העבודה על-ידי הגורמים המעסיקים והיקפו המצומצם של המגוון היו תקלות בביצוע התשלומים לפועלים המועסקים בהן באום-אל-פחם כבמקומות אחרים. משרדנו עושה את כל המאמצים, באמצעות מיכון תשלומי שכר העבודה של פועלי עבודה יומה, למנוע נזל

ולכן לא טיפלו בו והוא משובש לכל אורכו. בייחוד הרוס קטע הכביש ביציאה מקיבוץ שמיר.

אודה לכבוד השר אם ישיבני :

1. הידועות לו העובדות הנ"ל ?

2. היש בדעת משרד העבודה לתקן כביש זה כדי למנוע טרדות מן המטיילים ?

שר-העבודה י. אלון :

לשאלה 1 — העובדות ידועות.

לשאלה 2 — סלילתו המחודשת של הכביש הראשי מעפולה דרך טבריה עד מטולה נמצאת בשלב מתקדם. בעוד שבועות מספר יוצא מכרו לסלילה בתוואי חדש של הקטע ההררי שבין בקעת גינוסר וראש-פינה, אשר יושלם במרוצת שנת הכספים הבאה. כן שוקמו לאחרונה הכביש שים בין גדות לגונן ובין גונן ללהבות הבשן ונאות מרדכי וכן בין דפנה לזן ומשם לשמורות הטבע במקורות הדין. נסלל כביש חדש בין דן למקורות הבניאס, לרבות שיקום הגשרים שנהרסו וכן הכביש בין צמח לחמת-גדה, היא אל-חמה. המחלקה לעבודות ציבוריות שוקדת עתה על שיקום הכביש בין קרית-שמונה לדפנה. את כביש שמיר — כפר סולד נשקם, קרוב לוודאי, בשנת הכספים הבאה.

14 — 15. **פיצויים לרשות הנמלים על המיגור בבניית נמל אשדוד**

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום ח' באייר תשכ"ז (18 במאי 1967) :

1. האם גבתה רשות הנמלים פיצויים כל-שהם מן הקבלן אשר בנה את נמל אשדוד, עקב איחור בהשלמת העבודות (לפי האינפורמציה שבדשותי, האיחור הוא בפרק זמן של שנה וחצי) ?

2. אם לא נגבו דמי פיצויים בעין — מה הסיבה לכך ?

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"ג באייר תשכ"ז (23 במאי 1967) :

ב„הארץ“ מיום 11 במאי 1967 נמסר כי בניית נמל אשדוד, שנבנה על-ידי חברת „סולל בונה בע"מ“, נס" תיימה בפיגור רב, דבר שגרם נזקים חמורים למדינה.

כן נמסר באותה ידיעה כי בהתאם לחוזה עם חברת „סולל בונה בע"מ“, התחייבה חברה זו לשלם פיצוי נזק לכל יום של פיגור בסיום הבניה. למרות כל אלה, כאמור בדו"ח האחרון של מבקר המדינה, לא גבתה רשות הנמלים מ„סולל בונה בע"מ“ פיצויים ששיעורם עד ליום 31 באוקטובר 1966 הגיע לכדי 53.6 מיליון לירות.

כבוד השר מתבקש להשיבני :

1. האומנם פיגרה חברת „סולל בונה בע"מ“ בסיום בנייתו של נמל אשדוד ?

2. האם כלל ההסכם, לפיו זכתה חברת „סולל בונה בע"מ“ בבניית נמל אשדוד, סעיף בדבר פיצוי על הפסדים הנגרמים מחמת פיגור בהשלמת הבניה ?

3. אם כזה הוא ההסכם — מה הסכומים שעל חברת „סולל בונה בע"מ“ לשלם, בהתאם לכך ?

4. מדוע אין סכומים אלה נגבים מאת חברת „סולל בונה בע"מ“ ?

2. מה הם הגורמים העיקריים לתאונות עבודה ?

3. מה האמצעים שנוקט משרד העבודה להגברת הבטיחות, כדי לצמצם ככל האפשר את תאונות העבודה ?

שר-העבודה י. אלון :

1. בשנת 1965/66 היו 73,720 תאונות עבודה לש-כירים ולעצמאיים. המספר מתייחס לתאונות שגרמו להיעדרות של שלושה ימים או יותר.

בשנת 1966/67 היו 67,510 תאונות עבודה, היינו ירידה ב-6,000 תאונות ומעלה.

2. הגורמים העיקריים לתאונות עבודה מתחלקים לשני סוגים: נוצב מיכני-פיסי מסוכן, מחד גיסא, ופערי לות בלתי-זהירות של אנשים, מאידך גיסא. על הקבוצה הראשונה נמנים הגנת מכונות בלתי-מספקת, פיגומים בלי מעקים, מדרגות ורצפות בלתי-תקינות, וכיוצא בזה. בקבוצה השנייה נכללים פעולות מסוג הפעלה ללא רשות, שימוש לא-נכון בציוד, אי-שימוש בציוד מן אישי וכ-דומה. פירוט מלא וסטטיסטיקה בנדון יכול השואל הנכ-בד למצוא בדו"ח הסטטיסטיקה של המוסד לביטוח לאומי, היוצא לאור מדי שנה.

3. משרד העבודה מקיים פיקוח סדיר על הבטיחות באמצעות שבעים מפכחי עבודה, אשר מסבירים למעסי-קים ולעובדים את דרישות החוק בענייני בטיחות וגהות, דורשים את התאמת מקומות העבודה לרמה המינימלית הקבועה בחוק, ובמקרה הצורך כמובן מגישים תביעות על הפרות החוק.

בשנת 1966 נערכו 62,700 ביקורי פיקוח, מהם 33,000 בתעשייה ובמלאכה, 15,900 בבניה ובבניה הנדסית.

באותה שנה היו יותר מ-1,100 תביעות משפטיות על עבירות על חוקי הבטיחות ותקנות הבטיחות בעבודה וסך כל הקנסות שהוטלו במשפטים אלה הסתכם ב-80,000 ל"י לערך. מאידך גיסא עוסק המוסד לבטיחות וגהות שליד משרד העבודה בארגון ועדות בטיחות, בהפצת חומר הסברה לבטיחות כגון כרזות, חוברות וכו', וכן בעריכת קורסים לבטיחות בשטחים שונים.

בהודמנות זו רצוני לציין כי תכיפות תאונות העבו-דה (היינו מספר התאונות ל-1,000 מועסקים) ירד בשנים האחרונות בהתמדה, כדלקמן: בשנת 1962/63 — 109 ; בשנת 1963/64 — 107 ; בשנת 1964/65 — 103 ; בשנת 1965/66 — 100 ; בשנת 1966/67 — 88.

מספר אחרון זה הוא זמני ועלול להשתנות בכמה נקודות לכאן או לכאן, ואם כי יש להתייחס אליו בזהירות ולבדוק היכן ומה גרם לירידה התלולה היחסית בשנה האחרונה לפני שנוכל לקבל ירידה זו בשביעת-הרצון הראויה לה, אי-אפשר להתעלם מן ההישג שיש בנטיה הכללית של הירידה בתכיפות התאונות בשנים האחרו-נות.

13. **מצבו הירוד של הכביש שמיר — כפר סולד**

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר העבודה ביום י"ט בחשוון תשכ"ח (22 בנובמבר 1967) :

מאז מלחמת ששת הימים נוסעים אלפי מטיילים מדי יום ביומו לביקור בבניאס דרך כביש שמיר — כפר סולד. בעבר, עקב הקירבה לגבול, לא היה כביש זה בשימוש

שר-התחבורה מ. כרמל:

א. השלמת נמל אשדוד התאחרה בשנה ומחצה מן המועד הקבוע בחוזה.

ב. בחוזה מצוי סעיף בדבר פיצויים על פיגור בגמר העבודה.

ג. לפי דעת רשות הנמלים, דמי הפיגור עשויים להסתכם בלמעלה מ-50 מיליון לירות.

ד. "המפעל המשותף", אשר בנה את הנמל, פנה בזמנו לרשות הנמלים וביקש לתת לו ארכה מתאימה להשלמת העבודה, בגלל תנאים מיוחדים בלתי-תלויים בו ו"כוח עליון", שגרמו, לדעתו, לעיכוב בביצוע העבודה, וזאת בהסתמך על סעיף 39 לחוזה. רשות הנמלים החליטה לדון בפניית הקבלן לאחר גמר העבודה וקבלתה בהתאם לסעיף 73 של החוזה. העבודה נסתיימה ונתקבלה, והרשות עומדת לדון בפנייה האמורה של הקבלן.

16. אוניות ישראליות הפוקדות את**נמלי דרום וייטנאם**

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר התחבורה ביום כ"ב באייר תשכ"ז (1 ביוני 1967):

בתשובה לשאילתה שלי ביום 13 במארס 1967 השיב כבוד השר, כי אמנם נכון הדבר שאוניות ישראליות פוקדות את נמלי דרום וייטנאם, אלא שאין בידו רשימת האוניות הללו ואין בידו אינפורמציה על המטענים שהן מובילות.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. האם ביקש כבוד השר אינפורמציה בנדון מחבר-רות הספנות או מן האגף לספנות של משרד התחבורה?

2. אם כן - מה תשובתם?

3. האם הפלגתן של אוניות ישראליות ומטעניהן, שלא בשירות הבטחון הישראלי, נשמרת בסוד, ואם לא - מדוע לא הושג כבוד השר את האינפורמציה ששאל-תי עליה?

4. אילו אוניות ישראליות פקדו את נמלי דרום וייטנאם במשך השנה האחרונה ובזמן האחרון?

5. אילו מטענים הובילו?

שר-התחבורה מ. כרמל:

נמסר לי מפי הגורמים הנוגעים בדבר, כי את דרום וייטנאם פקדה רק אוניה ישראלית אחת, בסוף שנת 1965, אשר היתה חכורה לחברה זרה. לפי חוזה החכירה רשאי היה החוכר לנהוג כרצונו בכל הנוגע ליעד ולמטען. עתה אין עוד אוניות ישראליות הפוקדות את נמלי וייטנאם.

17. ירידה בהיקף העבודות בנמל חיפה ורשות הנמלים

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום ב' באלול תשכ"ז (7 בספטמבר 1967):

בעתון "דבר" מיום 26 ביולי 1967 נמסר על החלטות מועצת פועלי נמל חיפה, המותחות ביקורת על רשות הנמלים העושה באחרונה לניתוק נמל חיפה מתפקידיו

החיוניים ומטילה את עיקר המעמסה של טיפול במטענים על נמלים אחרים; בעקבות גישה זו של הרשות חלה ירידה מדאגיה בהיקף העבודות של הנמל; מציאות זאת גררה הודעות על פיטורים אפשריים של רבים מפועלי הנמל ועובדיו.

כן נאמר בהחלטות כי רשות הנמלים לא מילאה את החלטת ועדת השרים לענייני תעסוקה, שהקציבה סך של שני מיליון לירות להבטחת 20,000 ימי עבודה בנמל חיפה.

אי לזאת, הנני לשאול את כבוד השר:

1. האם נתבררו ההאשמות שהעלתה מועצת פועלי נמל חיפה כנגד רשות הנמלים?

2. האם בוצעה החלטת ועדת השרים להקציב שני מיליון לירות להבטחת תעסוקה בנמל חיפה?

3. אם לא - מדוע?

4. מה עושה משרד התחבורה כדי להבטיח תעסוקה מלאה לפועלי נמל חיפה ועובדיו?

שר-התחבורה מ. כרמל:

א. הכוונת האוניות לנמל פלוני או אחר בים התיכון נעשית על-ידי בעלי המטענים או הסוכנים, ולא בהוראת רשות הנמלים.

ב. שלב א' של עבודות המודרניזציה בנמל חיפה, בהיקף של 2 מיליון לירות, הסתיים בימים אלה. בביצוע העבודות הועסקו, עד כמה שניתן היה, עובדי הקבלן שהיו בטלים מעבודה.

ג. קיימת עתה תעסוקה מלאה לעובדי נמל חיפה.

18. הזמנת מיכלית על-ידי "צים" במספנה**בשוודיה**

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"א באלול תשכ"ז (26 בספטמבר 1967):

"צים" הזמינה בשוודיה מיכלית בת 120 אלף טון, במחיר 9 מיליון לירות. מקובל שאת סוג המיכליות הזה בונים ביפן במחיר גוז יותר ובמהירות רבה יותר.

בקשר לכך אבקש את השר להשיבני:

1. מה היו מוניעי מומיני המיכלית לבחור במספנה בשוודיה שתבנה אותה?

2. האם נכונה הידיעה שמשפנות ביפן סירבו לקבל הזמנה זו?

3. אם כן - מה הן סיבות הסירוב?

4. האם מתכוונות הממשלה ו"צים" להזמין אוניות נוספות ביפן?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: המניעים היו מסחריים. ההצעה של המספנה השוודית היתה זולה יותר.

לשאלות 2 ו-3: הידיעה אינה נכונה.

לשאלה 4: אוניות חדשות לצי הישראלי מוזמנות בהתחשב בתכנית הבניה ובתנאים המוצעים על-ידי המספנות במדינות השונות.

רור מדויק של שיעור מחיר הנסיעה, ולשם תלונה באותם מקרים שנאלץ לשלם מחיר שהוא גבוה מן הקבוע?

שר-התחבורה מ. כרמל:

בקובץ התקנות מס' 2025 מיום 6 באפריל 1967 פורסמו מחירי ההסעה במוניות שירות בכל חלקי הארץ, בין ביום ובין בלילה.

פקחי משרד התחבורה מפקחים על גושא זה, ובכל מקרה של הפקעת מחיר, המתגלה אם על-ידי הפקחים ואם עקב תלונת נוסע, מובא הנהג לדין.

21. שינויים במיקום תחנות האוטובוסים

בבני-ברק

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוליו שאלה את שר התח- בורה ביום כ"ח בתשרי תשכ"ח (1 בנובמבר 1967):

בעתון „שערים" מיום 17 באוקטובר 1967 פורסם: „התמדרדות רבה שודרת בשיכונים ובשכונות ליד רחוב השומר בבני-ברק נגד קואופרטיב „דן" בגלל ביטול תחנות הקווים 68, 69 בכביש גהה מול שכונת נוה אחיע- זר ומרכז בעלי-מלאכה, ובגלל התנגדות קואופרטיב „דן" להאריך קו מס' 54 עד רחוב השומר".

נוכח הסבל הנגרם למאות משפחות המתגוררות בשכונות אלה כתוצאה מהחלטת קואופרטיב „דן", רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסום תואם את המציאות?
2. אם כן — האם קואופרטיב „דן" ביטל את התח- נות בידיעתו ובהסכמתו של משרד התחבורה?
3. אם כן — מה הן סיבות ביטול התחנות?

שר-התחבורה מ. כרמל:

מיקום התחנות בכביש מס' 13 שונה כדי שתחנות האוטובוסים תהיינה קרובות לצומת, בו יותקן בקרוב רמזור, על מנת שהאנשים החוצים את הכביש יעשו זאת במעבר חציה מוסדר ברמזור.

כל זה נעשה לאחר שקרו מספר תאונות קטלניות בכביש זה, שקרבנותיהן היו אנשים שחצו את הכביש אל התחנות האלה או מהן.

ראוי להדגיש כי המפקח על התעבורה במחוז תל- אביב בודק באורח מתמיד את מהלך קווי האוטובוסים במחוז כדי להתאימם לצרכי הציבור.

22. תשלום „תוספת מאמץ הקיץ"

לחברי הקואופרטיב „דן"

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוליו שאלה את שר התח- בורה ביום כ"ח בתשרי תשכ"ח (1 בנובמבר 1967):

בעתון „למרחב" מיום 27 באוקטובר 1967 פורסם: „קואופרטיב „דן" שילם השנה תוספת של 250 ל"י לכל חבר. תוספת זו כונתה תוספת מאמץ לחדשי הקיץ יולי — אוגוסט, והיא לא שולמה בשנים קודמות. התוספת ניתנה לכל חברי הקואופרטיב בכל הענפים ללא יוצא מן הכלל: נהגים, עובדי משק, פקידים וכיוצא בו. התוספת לא שולמה לשכירים".

בהתחשב בעובדה שהמאון של קואופרטיב „דן" מראה על גרעון מצטבר של מיליוני לירות, וגם שנת

19. הקמת מפעל מטוסים מן הסוג

„ג'ט-קומנדר"

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"א באלול תשכ"ז (26 בספטמבר 1967):

באמצע ספטמבר נתפרסמו ידיעות שונות על הקמת מפעל מטוסים מן הסוג „ג'ט-קומנדר".

בקשר לפרסומים אלה אודה לשר אם ישיבני:

1. היכן יוקם המפעל החדש?
2. כמה הושקע ברכישתו?
3. כמה עובדים יעסיק?
4. מה הקשר עם התעשייה האווירית הקיימת?
5. האם הייצור מיועד גם ליצוא, ואם כן הדבר — האם נבדקו השווקים וסיכויי המכירה בחוץ-לארץ?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: ייצור המטוס יעשה בעיקרו במפעלי התעשייה האווירית המצויים בארץ. כן תופנינה הזמנות לייצור חלקים למפעלים אחרים.

לשאלה 2: עד עתה הושקע במפעל כמיליון דולר ויושקעו בו, תוך שנתיים, 5 מיליון דולר נוספים.

לשאלה 3: עם השלמתו יעסיק המפעל כ-700 עובדים.

לשאלה 4: ראה תשובתי לשאלה מס' 1.

לשאלה 5: הייצור במפעל מיועד כמעט במלואו ליצוא. כ-210 מטוסים כאלו כבר נמצאים בשוק האזרחי מזה שנתיים ימים. נקשרו הקשרים המתאימים עם הסוכ- נים שפעלו בעבר בהפצת המטוס, על מנת שימשיכו במכירתו. נערכו בדיקות מתאימות לגבי אפשרויות שיווק של המטוס. העיסקה אושרה על-ידי ועדת השרים לענייני כלכלה.

20. הפקעת מחירים בקווי ה„שירות"

הבין-עירוניים בימי שבת ומועד

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום כ"ו בתשרי תשכ"ח (30 באוקטובר 1967):

לאחרונה נתקלו נוסעים במקרים שחלק מן הנהגים במוניות ה„שירות", בקווים הבין-עירוניים לימי שבת ומועד, גבו מחירים בשיעור כפול מדמי הנסיעה בקווים אלה בימות החול.

שיעור המחיר, במקרים כאלה, משתנה בהתאם ללחץ המספרי של הנוסעים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם קובע משרד התחבורה את שיעור דמי הנסיעה במוניות „שירות" בקווים הבין-עירוניים, בימי שבת וחג?
2. האם קיים פיקוח לשם מניעת הפקעת דמי הנ- סיעה בקווים אלה וכימים אלה?
3. אם קיים — מה הם דרכי הפיקוח?
4. כיצד מובא מחיר הנסיעה לידיעת הציבור?
5. מה האמצעים העומדים לרשותו של אזרח הסבור שגבו ממנו מחיר מופקע, ואל מי עליו לפנות לשם ב-

תושבי מערב הירדן) — הכוונה לתושבי יהודה והשומרון — „באמצעות תעודות ידניות“.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האומנם הוגשו הבקשות המפורטות בידיעה?
2. מה היתה תשובת המושל הצבאי לבקשות אלה?

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון תשכ"ח (14 בנובמבר 1967):

תושבי בית-לחם פנו אל המושל הצבאי ביהודה בבקשה כי האוטובוסים בין בית-לחם לירושלים ובחזרה יסעו בדרך הקצרה, דרך מר-אליאס — תלפיות, ולא בדרך הארוכה, דרך צור-בחר.

על-פי ידיעה שפורסמה ב„הארץ“ ביום 2 בנובמבר 1967, נאות המושל הצבאי לבקשה זו, אך משרד התחבורה מונע את מילוייה של הבקשה, והאוטובוסים מוסיפים לנסוע בקו הארוך, דרך צור-בחר.

אבקש את כבוד שר התחבורה להשיבני:

1. הנכונות הידיעות דלעיל?
2. אם נכונות הידיעות דלעיל, מה היו ההנחיות שהניעו את משרד התחבורה להמשיך ולהפעיל את שירות האוטובוסים בית-לחם — ירושלים ובחזרה בקו הארוך?

שר התחבורה מ. כרמל:

חברות התחבורה הערביות הפועלות בקו בית-לחם — ירושלים משרתות מספר ישובים ערביים בדרך שהם נוסעים בה כיום. היענות לבקשה לשנות את מסלול התנועה היתה מונעת מישוברים אלה קשר תחבורתי ציבורי סדיר.

עם זאת בודק עתה המפקח על התעבורה במשרד, יחד עם ועדת התנועה העירונית של הבירה, את מכלול בעיות התחבורה הציבורית באזור, לרבות נושא זה, וזאת בקשר לאפשרויות התנועה הכלליות ברחובות ירושלים.

26. נסיעותיהם של עובדי משרד התחבורה לחוץ-לארץ

חבר הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה מספר הנסיעות לחוץ-לארץ, בשנת התקציב 1966/67 וכן בחודשים אפריל — ספטמבר 1967, של עובדי משרד התחבורה או של שליחים מטעם משרד התחבורה?
2. מהו סכום ההוצאות הכולל שהוצא על הנסיעות לחוץ-לארץ (לרבות כרטיסי נסיעה) בכל אחת מן התקופות הללו?

שר התחבורה מ. כרמל:

בשנת 1966/67 — 52 עובדים. בחודשים אפריל — נובמבר 1967 — 36 עובדים. מספרים אלו כוללים נסיעות הדרך והשתלמות, ביקורת אוניות, מטוסים ומיתקני תעופה, ושליחויות למשא-ומתן בין-לאומי בנושאי תעו-

פה וכיוצא באלה.

תקציב זו מוסתכמת בגרעון גדול למדי, ונוכח תביעות קואופרטיב „דן“ לממשלה לכסות את הגרעון הקיים הן על-ידי מתן סובסידיה והן על-ידי העלאת תעריפי הנסיעות לעתיד לבוא — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הידיעה שפורסמה בעתון תואמת את המציאות?
2. אם כן — האם תשלום התוספת לחברי קואופרטיב „דן“ נעשה בידיעת משרד התחבורה?
3. אם לא — האם סכום התוספת ששולם יובא בחשבון בקביעת שיעור העלאת תעריפי הנסיעות הנדרשות על ידי קואופרטיב „דן“?
4. האם תשלום זה איננו סותר את ההנחיות שנקבעו על-ידי משרד התחבורה יחד עם ההסתדרות להבראת המצב הכספי של קואופרטיב „דן“?
5. אם כן — היפעל משרד התחבורה לניכוי תוספת זו מתשלומי הממשק המושלמים לחברי קואופרטיב „דן“?

שר התחבורה מ. כרמל:

הידיעה אינה מדויקת. התשלום הנוכח בשאלתה שולם, כפי שנמסר לי, על-ידי קואופרטיב „דן“ גם בשנים קודמות. ואילו השנה, עקב תקופת הכוננות וימי הקרבות, נדחה ביצועו בגלל הידיעה בהכנסות ובגלל קשיים כספיים. סכום זה משתלם בעד שעות נוספות ופרמיות הנהוגות בקואופרטיב.

23-25. בקשת חברות האוטובוסים בבית-לחם לשינוי מסלול הקו לירושלים

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום י' בחשוון תשכ"ח (8 בנובמבר 1967):

נמסר לי כי חברות האוטובוסים הפועלות באזור בית-לחם פנו לשלטונות הממשל הצבאי וביקשו לאפשר למכוניותיהן לעבור דרך שכונת תלפיות בירושלים, ולקצר בכך את מסלולן במספר קילומטרים.

כפי שנמסר לי אושרה הבקשה על-ידי השלטונות הצבאיים, אך לא בוצעה עקב התנגדות משרד התחבורה.

שאלות הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה — מה הסיבה להתנגדות משרד התחבורה לשינוי מסלול הנסיעה כמוצע לעיל?

חבר הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון תשכ"ח (14 בנובמבר 1967):

ב„הארץ“ מיום 23 באוקטובר 1967 נמסר כי „לשכת המסחר והתעשייה בבית-לחם ביקשה מהמושל הצבאי באזור לאפשר לאוטובוסים, הבאים מבית-לחם לירושלים, לנסוע בדרך מר אליאס — תלפיות, בלי להזדקק לנסיעה מסביב, דרך צור-בחר. כן ביקשו לאשר רישיונות לנהגי מוניות לתקופה של שבוע שבועיים (במקום רישיון חד-פעמי הנהוג כיום), וכן ביקשו להוציא תעודות זיהוי לבני האזור, דבר שיאפשר להם לנסוע לירושלים ולמקומות אחרים ללא בעיות של זיהוי. כיום“, מוסיפה הידיעה ב„הארץ“, „מזדהים תושבי בית-לחם (ושאר

ההוצאות כוסו מסעיף תקציבי 747 שאושר על-ידי הכנסת ונתון לביקורת של מבקר המדינה.

27. הנהגת נורמות מדודות בנמל אשדוד

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

בעתון „הארץ" מיום 3 בנובמבר 1967 נמסר כי מועצת פועלי אשדוד וועד התיפעול בנמל גינו בחריפות את החלטתה של מנהלת הנמל לבטל את הנורמות המוסכמות שהיו קיימות בנמל ולהנהיג נורמות מדודות שהוכנו על-ידי מהנדסי ייצור, במגמה לאלץ את הוועד לחתום על תקנון מועצת הייצור בנמל.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

מה הניע את מנהלת הנמל לנהוג בצעד שרירותי זה העשוי לזעזע את העבודה התקינה בנמל?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ב-12 בדצמבר 1967 הושג הסדר בין כל הגורמים בנמל אשדוד ונחתם הסכם בין מנהלת הנמל, ועד עובדי התיפעול, מועצת פועלי אשדוד ונציגי הוועד הפועל של ההסתדרות בדבר כללים מוסכמים להפעלת מועצת ייצור משותפת להנהגת נורמות מדודות.

28. אי-התקנת רמזורים בצומת חדרה —

גבעת אולגה

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

בצומת הדרכים החדש, שנפתח זה עתה לתנועה, צומת חדרה — גבעת אולגה, לא הופעל עם פתיחתו רמזור והתאורה בו לקויה. בצומת זה כבר היו תאונות, בהן נפגעו אנשים, ויש לראות תאונות אלה כתוצאה ישירה מהעדר תאורה מתאימה והעדר רמזור.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה היו הסיבות שכביש גבעת אולגה — חדרה החדש נפתח לתנועה מבלי שהופעל בו רמזור והותקנה תאורה ההולמת את צרכי התחבורה בו?

2. מי האחראי לאמור בשאלה מספר 1, ומה המסקנות שיוסקו בשל מחדל זה?

3. מה הם האמצעים לתיקון החסר בצומת זה ומתי יופעלו?

שר-התחבורה מ. כרמל:

א. התאורה והרמזורים במקום זה לא הותקנו עד עתה מסיבות תקציביות.

ב. הדבר יוסדר בעתיד הקרוב. בינתיים מקדישה משטרת התנועה תשומת-לב מיוחדת לצומת זה ומסדירה בו את התנועה.

29. מחיר הקסדות לנהגי רכב דו-גלגלי וטיבן

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

ב„הארץ" מיום 14 בנובמבר 1967 נמסר כי כובעי המגן, שנהגי רכב דו-גלגלי חייבים על-פי החוק לחבוש, נמכרים במחירים מופקעים, וכי נמכרים גם כובעים

המיוצרים שלא בהתאם לתקן שקבע משרד התחבורה. אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם יש אמת בדיעה המובאת לעיל?

2. אם אמנם נכונה הידיעה — מה הם האמצעים שנוקט משרד התחבורה למניעת הפקעת מחירי הקסדות, ולשמירה על רמת איכותן?

שר-התחבורה מ. כרמל:

משרד התחבורה פרסם בעתונות את רשימת בתי-החרושת המייצרים קסדות לפי התקן הדרוש. קיים פיקוח של מכון התקנים על טיב הקסדות. לא הגיעו למשרדי תלונות על הפקעת מחיר.

30. ידיעה על עיכוב בהקמת התחנה

המרכזית החדשה בתל-אביב

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר התחבורה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

הריני מתכבד לשאול:

א. האם נכונות הידיעות על דחייה שחלה בתכנון לבניית תחנת האוטובוסים החדשה בתל-אביב בגלל מחלוקת עם מר פילץ על מימון דרכי הגישה אל תחנת האוטובוסים החדשה?

ב. מה מהות המחלוקת?

ג. מתי תתחיל העבודה בבניית התחנה החדשה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ב-14 בדצמבר 1967 הונחה אבן-הפינה להקמת התחנה המרכזית החדשה בתל-אביב וכבר מתבצעות במקום עבודות הכשרת הקרקע.

31. ריבוי ההרוגים בתאונות דרכים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר התחבורה ביום י"ג בחשוון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

לפי הנתונים הסטטיסטיים שנתפרסמו, נהרגו מאז ראשית השנה ועד לסוף אוקטובר 1967 290 איש בתאונות דרכים, בעוד שבתקופה המקבילה אשתקד היה מספר ההרוגים 227. נוכח גידול חמור זה במספר ההרוגים בתאונות דרכים, הגורם לאבדן חיים יקרים ונזקים גדולים למשק הישראלי, רצוני לשאול את כבוד השר:

א. מה היו הסיבות שגרמו לריבוי תאונות הדרכים ומספר הקרבתות השנה?

ב. מה הם האמצעים שמשרד התחבורה עומד לנקוט על מנת להקטין במידה מירבית את הקטל בדרכים?

שר-התחבורה מ. כרמל:

א. אפשר להניח כי העליה במספר הרוגי תאונות הדרכים בימי הכונונות, המלחמה ובתקופה שלאחריה נגרמה עקב הגורם האנושי והתנהגותו, בהשפעת המלחמה.

ב. הממשלה ממשיכה בהשקעות גדולות בשיפור הדרכים לצורך הזרמתה של התנועה הגוברת והגברת הבטיחות בהן. תוך שימת דגש באזורים המכונים למנוע תאונות. ב-1 בינואר יפתח חודש הסברה מרוכז המכוון להחדרת תודעת הבטיחות ולעקירת הרשלנות בדרכים.

חוברת ט', ישיבה רל"ג
— שאילתות ותשובות (לוי, כרמל, סנהדראי) —

(למשל: שלטי ציון בכביש דימונה — אורון, המציינים את הדרך למעלה העקרבים, ועוד ועוד).

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מדוע אין משרד התחבורה דואג לחידוש מתמיד של תמרורים אלה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

בדרך כלל מוחזקים תמרורי הדרכים במצב טוב, ונעשה בקביעות להבטיח את תקינותם.

המפקח על התעבורה מסב את תשומת-לב הרשויות המקומיות ומחלקת העבודות הציבוריות במקרים שני-טשטשו תמרורים וסימונים, ונעשה ללא שהיות לחידושם.

35. קיר מגן כמטרד לנהגים באחד

הצמתים בחולון

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ט בחשון תשכ"ח (22 בנובמבר 1967):

קיר אמנותי מתנשא באחד הצמתים בחולון. קיר מגן זה אינו מאפשר ראייה ברורה לעבר הכיוונים השונים ובשל כך קורות תאונות תכופות בצומת זה (רחוב מוני-טיפויר, קרן רחוב צבי שץ).

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מה יש בדעת משרד התחבורה לעשות להסרת מטרד מסוכן זה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

אין המדובר בקיר אמנותי לצרכי נוי בלבד. קיר מגן זה הוא חיוני להגנה על הבית הסמוך כדי למנוע סחף ושקיעה. נקבעו תמרורים מתאימים במקום הזהרה הנהגים.

36. השפעת הפיחות על מחירי המכוניות

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום ה' בכסלו תשכ"ח (7 בדצמבר 1967):

בעקבות הפיחות התבשרנו על עליה במחירי המכוניות.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

האם היתה עליה במחירי המכוניות למעלה משיעור הפיחות?

שר-התחבורה מ. כרמל:

כידוע, אין מחירי המכוניות נמצאים בפיקוח. עם זאת נמסר לי, כי לא חלה עליה במחיריהן של מכוניות למעלה משיעור הפיחות. בחלק מן הדגמים לא חלה עליה במחיר.

37. צומת מסוכן בקרבת הר ציון

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר התחבורה ביום י"א בכסלו תשכ"ח (13 בדצמבר 1967):

הצומת ברחוב דוד המלך בירושלים, להר ציון מזה, לתחנת הרכבת באמצע, ומימין — לבקעה ולקטמונים, נהפך לפינה מסוכנת. לאחרונה הומה שם התנועה לא רק לשכונות שבדרום העיר, כי אם גם לקבר רחל, לבית-לחם ולחברון. עתה נוסף גם ה"חאן", ליד בית הקונסוליה הבריטית.

32. רמת עורקי התחבורה ביהודה, בשומרון ובמישור עזה

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ז בחשון תשכ"ח (20 בנובמבר 1967):

בעקבות פתיחת יהודה, שומרון ורצועת עזה לתנועה הישראלית, אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. האם עורקי התחבורה בשטחים אלה (מבחינת גודלם, רוחבם, תמרורי תנועה, סימוני כבישים וכו') הם בעלי רמה נאותה?

ב. אם לא — האם לדעת משרד התחבורה יש להתאימם לכבישי ישראל, וכיצד ייעשה הדבר אם יש צורך בכך?

שר-התחבורה מ. כרמל:

מבדיקות ומסקרים שערכו עובדי משרדי בשטחים הנזכרים עולה, כי ברוב הקטעים רמת הכבישים היא בינונית ולמטה מזה.

משרדי עומד בקשר עם שלטונות הבטחון ומחלקת עבודות ציבוריות בטיפול בנושא. נעשה לשיקום של כבישים עורקיים והוצבו תמרורים, בדומה למקובלים במדינת ישראל.

33. תנועת הנוסעים ב"אל על" ערב

מלחמת ששת הימים ולאחריה

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ז בחשון תשכ"ח (20 בנובמבר 1967):

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. כיצד השפיעו תקופת המתיחות שלפני מלחמת ששת הימים, ותקופת המלחמה, על תנועת הנוסעים ב"אל על"?

ב. האם היתה אחרי מלחמת ששת הימים עליה תלולה בתנועת הנוסעים בחברה הנ"ל?

ג. לפי נתוני תשעת החודשים הראשונים של שנת 1967, האם ישנם סיכויים סבירים לעליית תנועת הנוסעים ב"אל על" בממדים גדולים מן המצופה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

1. חברת התעופה הלאומית "אל על" מילאה תפקיד חשוב בימי הכונונות והמלחמה, ועדיין לא הגיע הזמן לפרט פעולה זו. אולם, מספר הנוסעים ירד מאד בתקופה הנ"ל.

2. לאחר המלחמה היתה עליה ניכרת במספר הנוסעים ביחס לתקופת הכונונות והמלחמה.

3. יש סיכויים טובים לעליית מספר הנוסעים מעל לתחזיות.

34. תמרורים שניטשטשו

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ט בחשון תשכ"ח (22 בנובמבר 1967):

כבישי הארץ, "זרועים" תמרורי דרכים ושלטי ציון, אך לצערנו יש מקומות רבים שהכתובות נמחקו מעל התמרורים או משלטי הציון כתוצאה מגשמים וכדומה

— שאלות ותשובות (סנהדראי, כרמל, טובי, עוזיאל); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (עבירות בשטחים המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית) (לז, אונא) —

ב. האם מוכן כבוד השר לפעול למען התקנת תמ' רורים מתאימים בצדי הכביש בגיורה זאת והתקנת מחסומים, כדי לכוון את חציית הכביש במקומות מסו' מנים?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה א': כן.

לשאלה ב': המפקח על התעבורה במחוז חיפה והצפון ביקר במקום יחד עם מהנדסי משרדו והורה על התקנת תמרורים וסימון מעברי תציה, דברים המתבצ'עים בימים אלה.

39. שינויים במיקום תחנות האוטובוסים

בתל-אביב

חבר-הכנסת ב. עוזיאל שאל את שר התחבורה ביום י"ט בכסלו תשכ"ח (21 בדצמבר 1967):

קואופרטיב התחבורה "דן" בתל-אביב, בזמן האחרון במיוחד, משנה את מקומות תחנות האוטובוסים בתל-אביב, חדשות לבקרים, בהרחיקו יותר ויותר את הרוו'חים בין התחנות.

כנראה, הדבר נעשה לשם קימוצי הקואופרטיב הנ"ל (הנהגה אגב מסובסידיות ממשלתיות), וביחוד כדי לחפות במקצת ולמראית-עין על אי-הוספת אוטובוסים לתנועה בעיר הגדולה והמתפתחת. מוכן שזה נעשה על חשבון הציבור וגורם להטרדתו, בנוסף על מבוכתו.

לכן אבקש מכבוד השר להשיבני:

א. הידוע לכבוד השר על השינויים הנ"ל בתחנות ועל תדירותם?

ב. אם כן — האם נעשה הדבר בהסכמתו המוקדמת?

ג. כך או כן — האם מוכן כבוד השר להתערב בדבר כדי למנוע הטרדת הציבור וכדי שאתו יקבל תמורה מתאימה למחירי הנסיעה שהוא משלם?

שר-התחבורה מ. כרמל:

המפקח על התעבורה בודק באורח מתמיד את מהלך קווי האוטובוסים במקומות השונים, כדי להתאימם לצרכי הציבור המשתנים מזמן לזמן. כל שינוי במהלך קו, בתדירותו או במיקום התחנות, טעון אישור מראש. הקו המנחה את המפקח על התעבורה הוא צרכי הציבור הנוסעים.

מומחים הצביעו על האפשרות והצורך להזיז פנימה את הנקודה הסופית של מסילת הברזל, ולהרחיב על-ידי כך פינה זו לצומת מסודר ואולי אף מרומזר.

השבוע נפצעו שם 11 מנוסעי האוטובוס בקו 13. לפני כן נעקר עמוד חשמל ליד גדר מסילת-הברזל, וכו'.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. הידועות לו העובדות דלעיל?

ב. אם כן — היש בדעת משרד התחבורה לשנות צומת זה כדי למנוע אסונות ולהקל על התנועה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

בימים אלה הוחל בתיכנון הבניין לתחנת הרכבת החדשה בבירה, שתשנה במידה ניכרת את מצב הבטיחות בצומת זה. בינתיים נבדק המצב בצומת הנוכחי, כדי לשפר את תנאי הבטיחות בו.

38. ריבוי תאונות דרכים בגיורת מוסמוס

שבכביש ואדי-עארה

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר התחבורה ביום י"א בכסלו תשכ"ח (13 בדצמבר 1967):

קרבת רבים נפלו מבין תושבי הכפר הקטן, מוסמוס, השוכן ליד הכביש עפולה — חדרה, כתוצאה מתאונות דרכים. תושבי המקום יודעים לספור 24 נפגעים מבין תושבי כפרם הקטן וביניהם הדוגים רבים. זה מלבד ראשי הצאן והבקר שנדרסו למוות.

ביום שבת, 11 בנובמבר 1967, סטתה מכונית נוסעים פרטית מן הכביש, ובנסעה במהירות מופרזת פגעה במספר תושבים, שהלכו בשולי הכביש. פאטמה פארס, אם לשמונה ילדים, נדרסה למוות. סלימאן מוסטפה בדיר נפגע קשה וכן נפגעו ספיה מוחמד סלאמה ושני ילדיה נאדרה ומאג'ד.

כידוע, שוכן הכפר מוסמוס משני צידי הכביש ואדי-עארה, שהוא עורק תחבורה מרכזי, ומכוניות רבות לסוגיהן נוסעות שם במהירות רבה בעוברם על פני הכפר. במקום אין תמרור להאטת הנסיעה ולאזהרת הנהגים. כן אין מחסומים להולכי רגל משני צידי הכביש, כנהוג בצידי עורקי תחבורה החוצים מקומות ישוב.

אי לזאת הנני לשאל את כבוד השר:

א. האם ידוע לכבוד השר על ריבוי התאונות בגיורת הכפר מוסמוס בכביש ואדי-עארה?

ה. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (עבירות בשטחים

המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית), תשכ"ח — 1967 *)

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

משה אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להביא לקריאה שניה ושלישית את החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (עבירות בשטחים המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית), תשכ"ח-1967. החוק נדון בקריאה ראשונה בשבוע שעבר, אך מפאת דחיפותו הקדישה לו

היו"ר ק. לזו:

אנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (עבירות בשטחים המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית), תשכ"ח-1967, קריאה שניה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

הוועדה את הישיבה השניה של השבוע שעבר, ואני מביא אותו כבד היום לקריאה שניה.

אזכיר רק בקיצור את הנושא. החוק בא ליצור את הבסיס לפעולה שיפוטית על עבירות שנעברו בשטחים המוחזקים על-ידי צבא-ההגנה לישראל. בתקנות, כפי שהן מובאות, נתווסף רק נושא חשוב אחד: נתינת עזרה משפטית בעניינים אזרחיים בשטחים המוחזקים על ידי צבא-ההגנה לישראל. נתברר כי יש דברים שמוכרחים להסדיר אותם אם רוצים להבטיח את הסדר התקין של מהלך החיים באזורים הללו.

אני רוצה להוסיף עוד דבר בטרם אכנס לפרטי התיקונים. החוק מבוסס על העובדות הפוליטיות הקיימות, ואיננו בא ליצור עובדות פוליטיות חדשות, או לשנות עובדות קיימות. זהו חוק אדמיניסטרטיבי, אשר מוכרח להתבסס על הקיים. אמנם התנהל ויכוח ער בתחום הפוליטי גם בקריאה הראשונה וגם בוועדה, אך בדיונים אלה לא נתקבלו שום הכרעות, ולא יכלו להתקבל. הווי-כוחים מצאו ביטוי בכמה שינויים בניסוח החוק, כפי שאני מביא אותם לפני מליאת הכנסת. אסביר את השינויים שחלו תוך כדי הדיון בוועדה.

החוק כשלעצמו מובא ללא שינוי. אני עובר מיד לתוספת, המכילה למעשה את התקנות. בסעיף 1, "הגדרות", יש שינוי בכך שבאנו נעלמו כל השמות של האזורים. בהגדרת המושג "אזור" נאמר: "כל אחד מהשטחים המוחזקים על-ידי צבא-ההגנה לישראל". זאת כדי למנוע את המצב לכנות את האזורים בשמות, שעל המינוח שלהם, כידוע, קיימים חילוקי דעות, שלא רצינו להכריע בהם. על-ידי הניסוח החדש ניצלנו מהצורך הזה. ויש עוד יתרון למינוח הזה: הוא נותן גמישות אדמיניסטרטיבית מירבית לצבא, לחלק את האזורים לפי הצורך האדמיניסטרטיבי.

נשנתנה גם ההגדרה של היום הקובע. בתקנה הקודמת נקבע יום קובע ביחס לכל אזור ואזור לחד. כעת אנו כותבים: "היום הקובע — ב' בסיון תשכ"ז (10 ביוני 1967) או היום המוקדם יותר בו נכנסו כוחות צבא-ההגנה לישראל לאזור". בדרך זו שוב עקפנו את המכשול לקבוע את המינוח השנוי במחלוקת.

בהגדרה של "מפקד" הוספנו וכתבנו לא רק "מפקד כוחות צבא-ההגנה באזור או בחלק ממנו", כי אם גם "מפקד אזור או חלק מאזור מטעם צבא-ההגנה לישראל". נאמר לנו שיש כוונה לחלק את התפקיד של הפיקוד על האזור בין מפקד כוחות צבא-ההגנה לישראל ובין הממונה על האזור מטעם צבא-ההגנה לישראל, ועל כן כללנו גם את זה בתוך ההגדרה.

ביטלנו גם את ההגדרה של "שוטר צבאי", כי לא ראינו צורך שהפעולות הצריכות להיעשות כאן כלפי אזרחים צריכות להיעשות על-ידי שוטר צבאי. הן יכולות להיעשות גם על-ידי שוטר אזרחי, שהרי בין כה וכה יש צורך בתאימות פעולה בין הזרוע הצבאית לבין הזרוע האזרחית. על כן ביטלנו את התפקיד המיועד בחוק לשוטר צבאי וממילא ביטלנו גם את ההגדרה של "שוטר צבאי".

בסעיף 2 חל שינוי בזה שלתקנה 2(ב) הועברה תקנה 9 והובהר שהכוונה היא, כי תקנה זו חלה על מעשה או מחדל שאירעו לאחר היום הקובע, בין שארעו לפני או

בסעיף 7 ערוך מחדש. סעיף זה מהווה בעצם את התוספת העיקרית לתקנות הקיימות. הסעיף אומר: "שר המשפטים רשאי, בצו כללי או מסוויי, לקבוע הוראות בדבר — (1) המצאתם בישראל של מסמכים שהוצאו

אבל נתווסף כאן גם בית-המשפט הצבאי, בנוסף למה שהיה כתוב. נאמר שלא יענש אדם על מעשה או מחדל שהורשע עליהם בבית-המשפט וכאן, כאמור, נתווסף גם "בבית-משפט צבאי".

אולם נתווסף גם משפט נוסף האומר: "אולם אם גרם המעשה או המחדל למותו של אדם, דנים אותו על כך אף אם הורשע כאמור בשל עבירה אחרת שבאותו מעשה או מחדל". גם זה בהתאם לדין הפלילי שלנו.

תקנה 3 מדברת על סמכויות של שוטר. כאן חל שינוי ניסוחי שאין בו שינוי ממשי.

גם בתקנה 4 יש רק שינויים ניסוחיים. במקום מה שהיה כתוב: "קיים יסוד סביר להניח שאדם פלוני עבר באחד האזורים עבירה בת-עונשין על פי מנשר" וכו', נאמר כעת: "... עבירה שבית משפט צבאי מוסמך לדון בה" וכו'. כמובן, אין כאן שינוי מהותי, כי אם רק ניסוחי. כפי שהסברתי, הושמטה כאן האפשרות ששוטר צבאי יוכל לעצור אדם לצורך הבאה למשפט.

התקנה הבאה דנה בהזמנת עדים כדי להעיד בבית-המשפט. סעיף זה נשאר למעשה, אלא שהוא השתנה מבחינת העריכה. הוא חולק לשני סעיפים-משנה, כדי להבטיח את שני הנושאים שהסעיף דן בהם: הזמנת העד והבאת אדם שהוצא נגדו צו הבאה על-ידי בית-משפט צבאי.

סעיף 6 דן בביצוע עונשין ושם נתווסף סעיף קטן (ב). הסעיף הקודם דיבר על רצינו העונש שהוטל על-ידי בית-המשפט. הוספנו גם את המקרה בו ניתנו פקודות מעצר או צו מעצר באזור. במקרה הראשון, כלומר לגבי ביצוע העונש, המצב היה ברור לפי התקנות הקיימות. אבל הוסבר לנו — והוועדה קיבלה זאת — שיש צורך לתת אפשרות כזו גם במקרה שניתנה פקודת מעצר, דבר שלא היה אפשרי עד כה לפי התקנות.

גם סעיף 7 ערוך מחדש. סעיף זה מהווה בעצם את התוספת העיקרית לתקנות הקיימות. הסעיף אומר: "שר המשפטים רשאי, בצו כללי או מסוויי, לקבוע הוראות בדבר — (1) המצאתם בישראל של מסמכים שהוצאו

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (עבירות בשטחים המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית) (אונא, לוז, מיקוניס, טיאר) —

כי במקרה שהצעת חוק זו תתקבל ברוב בכנסת, יוארך תוקפה לפחות לא לשנה, אלא למחצית השנה הקרובה. בהציעי לכנסת לקבל את הסתייגויותי זו לסעיף 2 של הצעת החוק אני מתכוון — גם בהזדמנות זו — לתרום משהו לעניין הפגת המתיחות, לקידום ענין ההידברות בין ישראל וארצות ערב.

העניין הגדול של השלום, שהוא עניינו הראשי של עמנו בתקופה זו, תובע שבכל צעד שלנו יהא נעוץ גר-גיר כלשהו של הבנה ישראלית — ערבית. ככל שירבו גורמים אלה, ככל שתגבר אגירתם, כן נתקדם יותר לקראת יום השלום ואל האפשרות לקבוע כי מלחמת ששת הימים היתה המלחמה האחרונה בין ישראל לבין הארצות הערביות.

היו"ר ק. לוז :

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

משה אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בדברי הפתיחה אמרתי שתקנות אלה דרושות כדי להבטיח את סדרי החיים התקינים באזורים המוחזקים. מתברר שיש הכרח לתקן תקנות אלה דווקא לטובת תושבי השטחים הללו. על כן לא יכולים להיות חילוקי-דעות בדבר הצורך באי-שור התקנות.

גם בשאלת הזמניות של התקנות אין חילוקי דעות, שהרי גם הוועדה קבעה כי תוקפן של התקנות הוא מוגבל לשנה אחת. בבואנו לקבוע את אורך הזמן של התקנות, עלינו להביא בחשבון שאין זה רצוי להרבות בוויכוחים בשאלות הללו במידה שאין הכרח בכך. כאשר אי-אפשר לדעת אם תוך שישה חודשים ייווצר מצב המאפשר לבטל את התקנות, אין זה רצוי שאנו בעצמנו ניצור מצב אשר יחייב אותנו להתווכח על התקנות בעוד חצי שנה. על כן קיבלה הוועדה את ההצעה שיש להאריך את התקנות לשנה אחת. אם נוכל לבטל את התקנות לפני כן, בוודאי שלא תהיה מניעה לעשות את הצעד הזה.

מתוך אותם שיקולים אני מציע לא לקבל את ההסתייגות של חבר-הכנסת מיקוניס.

היו"ר ק. לוז :

אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. מיקוניס לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ק. לוז :

אנחנו עוברים לתוספת. רשות הדיבור לחבר-הכנסת טיאר להנמקת הסתייגויותיו. אני מציע שהמסתייגים ינמקו את הסתייגויותיהם במרוכז.

אברהם טיאר (המרכז החופשי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנמקת הסתייגותי יותינו מוצאת ביטוייה בוויכוח הכללי שהתנהל בבית כאשר הוגשה ההצעה להארכת תוקפן של תקנות-שעת-

בעיניים אזרחיים עלידי בית-משפט, בית-דין, משרד הוצאה לפועל או רשות אחרת באזור; (2) אכיפתם וביצועם בישראל של פסקי-דין סופיים...". הוועדה הוסיפה פיסקה (3) האומרת: "הכרה ואישור של מסמכים שהוצאו או אושרו על-ידי רשות באזור". לסעיף זה נתווסף סעיף קטן (ב) האומר: "תקנה זו חלה על מסמכים, פסקי-דין, צווים והחלטות, בין שהוצאו, ניתנו או אושרו לפני היום הקובע ובין לאחריו". התברר שיש צורך להבטיח את ביצועם של פסקי-דין אשר ניתנו לפני היום הקובע, כלומר לפני ה-5 ביוני, באזורים אלה, אם רוצים להבטיח את המהלך התקין של החיים האזרחיים.

בתקנה 9 נאמר, כי לתקנות אלה ייקרא "תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא-ההגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית)". גם בניסוח זה רצינו למנוע את הצורך להיכנס לוויכוח על שאלת מעמדם הפוליטי של שטחים אלה. כאן אנו מסתפקים בקביעת עובדה ותו לא. חשבנו כי מוטב שאגב דיון בחוק זה לא ניכנס לוויכוח מריטורי, ולכן ניסחנו את התקנה בהתאם לזה.

לחוק יש מספר הסתייגויות ואני מבקש לאפשר למסתייגים לנמקן.

היו"ר ק. לוז :

לסעיף 1 אין הסתייגויות ואני מעמיד אותו להצבעה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ק. לוז :

לסעיף 2 הסתייגות לחבר-הכנסת מיקוניס.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. המצב והאינטרס המדיני של ישראל בעקבות מלחמת ששת הימים הם שעוררו אותי להטיל ספק בנחיצותן של התקנות המוצעות בדבר עבירות בשטחים המוחזקים, שיפוט ועזרה משפטית. במצב הנוכחי, כאשר התפקיד הלאומי הניצב לפנינו הוא לעשות ולעודד כל צעד אפשרי כדי לקדם את ביצועה המשולב של החלטת מועצת הבטחון, שומה עלינו לשקוד על כך שלא יבולע למטרה זו על-ידי צעדים — גם משפטיים — העלולים לעשות רושם של "התבצרות" שלטונית בשטחים המוחזקים.

אין לדעת כמובן כמה זמן יארך השלב הנוכחי של המערכה, לאחר מערכת ששת החודשים בעצרת האו"ם ובמועצת הבטחון. לא ידוע כלל כמה זמן יארך עד שנגיע להסדרי בטחון ולהסכמי שלום עם הארצות השכנות. אורך הזמן תלוי בראש וראשונה בגישה היסודית של ממשלת ישראל וארצות ערב, עד היכן ובאיזו מידה יהיה נכון כל צד לראות את החלטת מועצת הבטחון כהחלטה משולבת וכוללת. אך עצם העניין מחייב שישראל תפגין בכל הזדמנות שהיא — וגם בהזדמנות של התחיקה המוצעת — שאנו מצדנו רואים את החוקת השטחים כעניין זמני, עד שיתוו גבולות קבע מוסכמים ובטוחים בין ישראל לארצות ערב.

כדי להפגין גישה זו, שיש בה משום צינור חמומי המוח משני עברי קווי הפסקת האש, חשבתי לנכון להציע,

חבורת ט', ישיבה רל"ג

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (עבירות בשטחים המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית) (טיאר, לוז, אבנרי, י. ש. שפירא, בן-מאיר) —

דה של האזרח הישראלי מבוצע באירופה, למשל. אפשר לתבעו לדין בישראל.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

מה דינו של תושב ישראלי שהוא אזרח זר שנכנס לשטחים המוחזקים ועשה שם מעשה בגידה?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

זו באמת שאלה. אולי אפשר למצוא לה פתרון אחר על-ידי תיקון חוק עבירות חוץ, או פירסום מנשרים של המושלים הצבאיים. אבל אינני חושב שבאופן עקרוני רצוי הדבר להביא לדין אנשים על מעשים שלא היו עבירה במקום בו נעשו. למעשה מחילים היום שתי מער-כות חוקים שונות על אדם אחד.

נאמר כאן כי אני מציע למחוק סעיף 2(ד) לתוספת. זו טעות, אדוני יושב-ראש הוועדה. הסתייגות זו הגשתי לפני שהוועדה הכניסה את התיקון לסעיף, ולכן אני מבקש למחוק הסתייגות זו. היא איננה קיימת.

לעומת זאת אני עומד על הסתייגות הבאה: להו-סיף לסעיף 2(ה) לתוספת את המלים: „לא ייענש אדם בישראל על מעשה או מחדל שהורשע או זוכה עליהם בבית-משפט באחד האזורים, ולא ייענש אדם באחד האזורים על מעשה או מחדל שהורשע או זוכה עליהם בבית-משפט.“ יש כאן סיכון כפול לגבי אדם שכבר נש-פט בישראל. נמחק הסיכון הכפול לגבי אדם שנשפט באזורים המוחזקים. אותו אין לשפט מחדש בישראל. אבל נדמה לי שנשאר הסיכון הכפול לגבי אדם שנשפט בישראל, ואפשר לשפט אותו מחדש באזורים המוחז-קים. אני סבור שזה נוגד עקרון חוקי יסודי.

אני עובר לסעיף 4 לתוספת. לסעיף קטן (א) אני מציע להוסיף: „לא יגזור בית-משפט צבאי עונש חמור מן העונש המקסימלי המוטל על אותו מעשה או מחדל לפי הדין הישראלי.“ פירוש הדבר, שאם אנחנו כבר מוס-דים אזרח ישראלי לשיפוט באזורים המוחזקים, על-פי חוקים ירדניים או מצריים, יש לשמור על העקרון שבית- המשפט באזורים אלה לא יטיל עליו עונש חמור יותר מן העונש שהיה מטיל עליו בית-משפט בישראל.

אני מתייחס במיוחד לעונש מוות. בישראל ביטלנו את עונש המוות, חוץ ממקרים של בגידה ועבירות לפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם. לא היינו רוצים שיישפטו אנשים באזורים המוחזקים על-פי חוקים המאפ-רים שם להטיל עונש מוות. על מקרה רצח, למשל. אם ביטלנו את עונש המוות בישראל, אל יטיל בית-משפט ישראלי, גם צבאי, באזורים המוחזקים עונש שאינו קיים בישראל.

את הסתייגות העיקרית שהיתה לנו לא יכולנו לה-גיש במסגרת חוק זה, והגשנו אותה במסגרת הצעת חוק פרטית, האומרת שיהיה פיקוח של הכנסת על המנש-רים ועל הצווים המוצאים באזורים המוחזקים; כל צו ומנשר של המושל הצבאי יובאו לדיון בכנסת ויוכלו להתבטל בכנסת תוך שלושה חודשים.

ועוד הערה בקשר לדברי יושב-ראש הוועדה. הוא אמר כי אין זה רצוי להרבות בדיונים ובוויכוחים בעניינים אלה. אני, לעומת זאת, מצטרף לדעתו של שר הבטחון, שאמר לפני שבועיים, בנאום בוועדת רפ"י,

חירום. לא אחזור על הדברים בהרחבה, אבל אני חייב לציין שתי עובדות אופייניות.

אנחנו מציעים למחוק תקנות-משנה (ג) ו-(ד) בסעיף 2 לתוספת הבאות להפעיל את החוק הירדני על אזרחים ישראליים. ברצוני להדגיש עוד, כי יהודה ושומרון תחת שלטון ירדני הם בבחינת כיבוש שלא אושר על-ידי שום מוסד בין-לאומי. מאז קום המדינה לא היתה הכרה בשלטונה של ירדן על האזורים הללו. אפילו מדינות ערב התנגדו לזה. ואילו אנחנו באים להכיר היום, באמצעות הצבעה, בכך שהחוק הירדני חל על האזורים הללו. אנחנו המדינה הראשונה בעולם העושה את הדבר הזה, וזה בוודאי מעשה חמור שאין דוגמתו. משום כך ביקשנו למחוק שני סעיפים אלה.

ההסתייגות הבאה נוגעת לסעיף 4 לתוספת, שם אנו מציעים שבמקום „בית משפט צבאי“ יבוא: „בית-משפט“. כשם שהוועדה החליטה כי אפשר לאסור אדם באמצעות „שוטר“ במקום „שוטר צבאי“ כפי שהיה קודם לכן, אנח-נו מציעים שכאן יהיה כתוב „בית-משפט“ במקום „בית-משפט צבאי“.

בעצם ביקשנו למחוק את כל החוק, אבל כיוון שאין להשאיר חלל ריק, העדפנו שלא להרחיק לכת. משום כך אני מצביע על העובדה החמורה הזאת ומבקש מחברי הכנסת להתחשב בה.

היו"ר ק. לוז:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להנמקת הסתיי-גויותיו.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק הנדון היה טוב ביסודו, ובוועדה השתפר עוד יותר. אני שמח שהיו-עדה קיבלה כמה מההסתייגויות שלנו, כגון מחיקת זכותו של „שוטר צבאי“ לאסור אזרח ישראלי.

ההסתייגויות שלנו שונתרו הן כלהלן: לגבי אדם המו-בא לדין על מעשה שעשה באזורים המוחזקים, והמהווה עבירה במדינת ישראל, אנו מציעים שלא יובא לדין אם המעשה לא היווה עבירה במקום בו נעשה. לכן בי-קשנו להוסיף בסעיף 2(א) לתוספת את המלים הבאות: „ובלבד שאותו מעשה או מחדל הינם בני-עונשין לפי הדין החל במקום בו אירעו“. על-פי הנוסח המובא על-ידי הוועדה אפשר היום להביא לדין אדם בישראל על מעשה שלא היווה עבירה במקום בו נעשה.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אתה רוצה להתיר לאזרח ישראלי לעשות ביגמיה בשטחים אלה?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אולי גם ביגמיה. אני סבור שמבחינה משפטית אין זה עקרון טוב לשפוט אדם על עבירה שאין רואים אותה כעבירה במקום בו עשה אותה.

ישראל שלמה בן-מאיר (מפד"ל):

ואם האדם ביצע בשטחים אלה בגידה במדינה?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

במקרה של בגידה שונה המצב גם כשמעשה הבגי-

— חוק להארכת חוקי של תקנות שעת-חירום (עבירות בשטחים המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית) (אבנרי, לוז, אונא, טיאר) —

להיעשות, ברור שזה מוכרח להיעשות. אנחנו — כך סברנו — צריכים להימנע מלהכניס דבר כזה לתוך החוק שלנו, לאור אותו עקרון האומר שיש להבדיל בין תחולת החוק בשטח המוחזק לעומת החוק החל במדינת ישראל.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
האם אפשר לבקש את יושב-ראש הוועדה להביא זאת לידיעת השלטונות המוסמכים?

משה אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
דיברנו על שאלה זו בוועדה בפרוטרוט, ואני מקווה שדבר זה הגיע כבר לידי המוסדות המוסמכים.

לגבי התיקונים לתקנה 4 — למעשה חל עליהם מה שאמרתי עתה על סעיף 2 (ה) לתוספת. בית-המשפט הצ"באי דן לפי החוק שלו, הוא אינו צריך לדון על פי החוק של האזור. יש עכשיו מקרה שדון בעניין זה, ורוצים לטעון דווקא את הטענה ההפוכה, שהיות ויש סיכוי לפי המשפט החל באזור שהעונש יהיה יותר קל — רוצים שהחוק של האזור יחול עליו. אבל עד כמה שאני מבין, הנטייה היא כזאת שביית-המשפט הצבאי ידון לפי החוק הישראלי ולא לפי החוק החל בשטחים המוחזקים. אני חושב שכך גם צריך להיות, אם אנחנו רוצים שתהיה מערכת שיפוטית אחת, בחלקה בביית-משפט צבאי ובחלקה בביית-משפט של המדינה.

בוה עניתי על ההסתייגויות, ואני מבקש לא לקבל אותן.

היו"ר ק. לוז:

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

- סעיף 1 לתוספת נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. שוסטק לסעיף 2 לתוספת לא נתקבל.
התיקונים של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 2 לתוספת לא נתקבלו.
סעיף 2 לתוספת, בנוסח הוועדה, נתקבל.
סעיף 3 לתוספת נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. שוסטק לסעיף 4 לתוספת לא נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 4 לתוספת לא נתקבל.
סעיף 4 לתוספת, בנוסח הוועדה, נתקבל.
התיקון של חבר-הכנסת א. שוסטק לסעיף 5 לתוספת לא נתקבל.
סעיף 5 לתוספת, בנוסח הוועדה, נתקבל.
סעיפים 6–9 לתוספת, בנוסח הוועדה, נתקבלו.

היו"ר ק. לוז:

אני מעמיד את החוק כולו להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק להארכת חוקי של תקנות שעת-חירום (עבירות בשטחים המוחזקים — שיפוט ועזרה משפטית), תשכ"ח — 1967, נתקבל.

כי רצוי לקיים דיונים רבים ככל האפשר על נושאים אלה, מפני שאלה אינם ענייני החוק של ישראל, אלא ענייני הפנים שלה. הם מתייחסים לעצם מהותה של המדינה.

היו"ר ק. לוז:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

משה אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. להסתייגויותיו של חבר-הכנסת טיאר — אני מודה ומתוודה שלא היה לי ברור למה התכוון במחיקה זו, כי סעיף 2 (ג) לתוספת אומר: "תקנה זו אינה חלה על מי שבשעת המעשה או המחל הוא תושב של אחר האזורים". כלומר, אין היא חלה אלא על ישראלים, היינו על מי שחל עליו המשפט במדינת ישראל. סעיף 2 (ד) אומר: "הסמכות לדון אדם על-פי תקנה זו תהא בידי בית-המשפט שאזור שיפוטו נמצא קרוב למקום בו נעברה העבירה או בביית-המשפט שבאזור שיפוטו נמצא מקום מגוריו של הנאשם או נתפס הנאשם". לא ברור לי מה הכוונה בהצעה למחוק תקנה זו. הרי צריך לקבוע לפני איזה בית-משפט אפשר לשפוט אדם. בלי זה אין משמעות לכל התקנה. לגבי הצעת התיקון השניה שלו, שבמקום "כדי שיועמד שם לדין בביית-משפט צבאי" יבוא "כדי שיועמד שם לדין בביית-משפט" — גם זה לא מובן לי, כי פירוש הדבר הוא שאדם מישראל צריך לעמוד לפני בית-משפט ירדני.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):

לפי חוקי ישראל.

משה אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אבל אין שם חוקי ישראל.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):

אם כך, צריכים להחיל אותם.

משה אונא (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אין יכול אגב חוק אדמיניסטרטיבי לפתור שאלות פוליטיות. אי-אפשר להגניב הכרעה כזאת בדרך זו לתוך החוק. על-ידי כך אתה משבש את כל משמעות החוק.

לגבי הסתייגויותיו של חבר-הכנסת אבנרי — השאלה שאותה עורר בהסתייגותו הראשונה נדונה בוועדה בפרוט-רוט, ובאנו לידי מסקנה שהצעתו להוסיף בסעיף 2 (א) לתוספת את המלים "ובלבד שאותו מעשה או מחל הינם בני-עונשין לפי הדין החל במקום בו אירעו" — תיצור ערוביה שלמה לאדם העלול לעמוד לדין. כי הרי הוא צריך לדעת לא רק מה הוא חייב לעשות על-פי המשפט במדינת ישראל, אלא הוא צריך לדעת גם מה שחל עליו לפי החוק באזור ואף כל השינויים שישנם ביחס לכל אזור ואזור. ולא רק זאת: בית-המשפט יצטרך לשקול אם מה שנאמר, דרך משל, בחוק הירדני תואם באמת את הדברים כפי שהם נאמרים במשפט הישראלי. ועל כן, אם כי יש להודות שזאת בעיה רצינית, לא מצאנו שאפשר ללכת בדרך אחרת אלא זו, שיש חוק אחד החל על האדם המובא למשפט על פי התקנות האלה. לגבי הצעת התיקון של חבר-הכנסת אבנרי לסעיף 2 (ה) לתוספת — הצעתו אומרת בעצם שנחוקק כאן חוק ישראלי בשביל השטחים המוחזקים. מה שנאמר בהצעת חוק צריך להיעשות על-ידי צו של המושל הצבאי. וזה צריך

ו. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון),

(תשכ"ח — 1967 *)

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

היו"ר ק. לוז :

דוד הכהן (יו"ר ועדת החוץ והבטחון) :

זה איננו חוק חדש, זה תיקון בחוק.

היו"ר ק. לוז :

אתה יכול לא להסכים לתיקון, אבל זה תיקון שהב-
ניסה ועדה.

דוד הכהן (יו"ר ועדת החוץ והבטחון) :

אתה לא באת להציע לתקן את החוק, אתה באת
להציע לבטל את החוק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

לא לכך התכוונתי. מונח לפנינו חוק ששר הבטחון ...

היו"ר ק. לוז :

החוק הונח על שולחן הכנסת. היתה לך אפשרות
לפנות אלי ולבקש להגיש הצעה לסדר. התקנון קובע
שההצעה לסדר צריך להגיש בכתב.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

האמת היא, שעד שיושב-ראש הוועדה ...

היו"ר ק. לוז :

החוק הונח על שולחן הכנסת, ואתה לא הגשת בקשה
להצעה לסדר. אינך יכול להציע הצעה לסדר מבלי שת-
היה אפשרות לעיין אם יש יסוד להצעה לסדר או לאו.

דוד הכהן (יו"ר ועדת החוץ והבטחון) :

אדוני היושב-ראש, מליאת הכנסת דנה בחוק בקרי-
אה ראשונה ומעבירה אותו לוועדה על מנת שתדון בו.
הוועדה רשאית לשנותו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

זה חוק חדש.

תנפיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

זה חוק חדש שלא דנו בו בקריאה ראשונה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

דבר שהיה מוגבל לשטח של גבול, מרחיבים אותו
על כל המדינה.

היו"ר ק. לוז :

אין מקום לוויכוח לגופו של עניין.

סעיף 52 לתקנון הכנסת אומר: „(א) ביקש חבר
הכנסת מיושב-ראש הישיבה רשות להציע הצעה לסדר
ניהול הישיבה או ההצבעה (להלן—הצעה לסדר),
יחליט היושב-ראש אם להיענות לבקשה. (ב) בקשה לה-
ציע הצעה לסדר תוגש ליושב-ראש בכתב.”

אני לא נתתי לך רשות להציע הצעה לסדר.

לגופו של עניין—זהו תיקון שהכניסה הוועדה להצ-
עת חוק שהעבירה אליה הכנסת.
אנו עוברים להצבעה.

הכנסת תעבור לסעיף ג' בסדר-היום: חוק להארכת
תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשכ"ח—
1967, קריאה שניה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש
ועדת החוץ והבטחון.

דוד הכהן (יו"ר ועדת החוץ והבטחון) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. החוק להארכת
תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשכ"ח—
1967, הובא לקריאה ראשונה בכנסת בשבוע שעבר, ביום
4 בדצמבר, והועבר לוועדת החוץ והבטחון. כרגיל
הוועדה מאשרת ומאריכה תוקפו של חוק זה מדי שנה
בשנה. הפעם קיימה הוועדה דיון בחוק זה בשתי ישיבות,
וחברי הוועדה הגיעו לכלל מסקנה, כי אמנם הצורך בקיום
החוק והתקנות בעינו עומד, אבל תקנה 1 לתקנות שב-
חוברת הכחולה—ואבקש אתכם לעיין בה, אם יש לכם
עניין בכך—יחול בה שינוי, ובמקום הנאמר ייאמר: „שטח
מוגן—1. שר הבטחון רשאי, מזמן לזמן, בצו בחתימת
ידו, שיפורסם ברשומות, להכריז על כל שטח שתחומו
יפורט בצו כעל שטח מוגן.”

החוק המובא לאישור הכנסת אומר :

„1. תוקפן של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון),
תש"ט—1949 (להלן—התקנות), בתיקון המפורש בתו-
ספת, מוארך בזה עד יום כ"ב בטבת תש"ל (31 בדצמבר
1969).

2. שר הבטחון רשאי, בכל עת, לבטל את התקנות
על-ידי צו שיפורסם ברשומות.

3. עד למתן צו לפי תקנה 1 לתקנות, רואים את
אזורי הבטחון שהוכרו עליהם עד יום כ"ט בכסלו תשכ"ח
(31 בדצמבר 1967) כאילו הוכרו עליהם מכוח צו שניתן
כאמור באותה תקנה 1.

4. תחילתו של חוק זה היא ביום כ"ט בכסלו
תשכ"ח (31 בדצמבר 1967).”

הוועדה העדיפה גמישות זו בקביעת התחומים של
שטח מוגן, ועל כן קבעה כי השטח המוגן ייקבע בצו של
שר הבטחון בהתאם לצורכי הבטחון השוטפים, במקום
שייקבע בגוף התקנות, כפי שהיה עד כה.

לאחר דיון החליטה הוועדה פה אחד להעביר חוק
זה, בתיקון שנתקבל, להצבעה במליאה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

הצעה לסדר.

היו"ר ק. לוז :

אתה צריך להגיש הצעה לסדר בכתב.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

הדבר בא לי כהפתעה גמורה. כאן חל שינוי מהותי.
למעשה מונח לפנינו חוק שונה מזה שהונח בקריאה
ראשונה. זה חוק חדש.

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון) (לוז) ; חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) (לוז, הכהן, אבנרי) ; חוק בית הדין לעבודה ולביטוח לאומי (לוז, אלון) —

לסעיפים 1, 2, 3, 4 וסעיף 1 לתוספת, אין הסתייגות. אני מעמידם להצבעה.

הצבעה

הצבעה

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשכ"ח—1967, נתקבל.

סעיפים 1, 2, 3, 4 וסעיף 1 לתוספת נתקבלו.

היו"ר ק. לוז :

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית חוק להארכת

ז. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו),

תשכ"ח — 1967 *

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

היו"ר ק. לוז :

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

אנו עוברים לסעיף ד' בסדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תשכ"ח—1967, קריאה שניה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוץ והבטחון.

הצבעה

— רוב

בעד

— 0

נגד

— 1

נמנעים

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תשכ"ח—1967, נתקבל.

דוד הכהן (יו"ר ועדת החוץ והבטחון) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק זה להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) אנו מחדשים כמדומני מדי שנה בשנה מאז 1955, לפני תחילת השנה האזרחית.

היו"ר ק. לוז :

הודעה לנמנע, לחברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נמנעתי מהצבעה, כדי להביע מחאתי על עבודת ועדת החוץ והבטחון.

החוק הועבר לוועדת החוץ והבטחון. הוועדה ראתה לנכון לבקש את הכנסת להאריך חוק זה הפעם שלושה חודשים, ולא לשנה, כדי לקיים דיון נוסף בשאלות שיתעוררו לאחר שלושה חודשים. החוק הזה אומר איפוא: 1. תוקפן של תקנות-שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), תשי"ז—1956, מוארך בזה עד יום ב' בניסן תשכ"ח (31 במארכ 1968).

היו"ר ק. לוז :

אתה יכול לבסס התנגדותך רק לחוק שנתקבל עכשיו, ולא לחוק הקודם.

2. תחילתו של חוק זה היא ביום כ"ט בכסלו תשכ"ח (31 בדצמבר 1967).

היו"ר ק. לוז :

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
אמרת שאני מביע מחאתי על עבודת הוועדה.

לחוק זה אין הסתייגויות. אני מעמיד להצבעה סעיף פים ו' 2.

היו"ר ק. לוז :

למחאה אין כל תוקף, כי הכל נעשה לפי חוקי הכנסת ותקנונה.

הצבעה

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

ת. חוק בית הדין לעבודה ולביטוח לאומי, תשכ"ח — 1967 **

(קריאה ראשונה)

היו"ר ק. לוז :

רוצה להודות לחברי הכנסת שנטלו חלק בבירור, בין שתמכו בעיקרי הצעת החוק, בין שהתנגדו לכמה מסעי-פיו. למעשה נראה לי שהכנסת כמעט מאוחדת בתמיכה כללית בחוק, פרט לשתי סיעות, רק"ח והסיעה הקומוניסטית, שהתנגדותן היתה, כמובן, לא בלתי-צפויה.

אנחנו עוברים לסעיף ה' של סדר-היום: חוק בית הדין לעבודה ולביטוח לאומי, תשכ"ח—1967 — תשובת השר.

שר-העבודה י. אלון :

אולם היו כאלה, שיחד עם תמיכתם הכללית בחוק הציעו, תוך כדי ביקורת להודאות העיקריות שבו,

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ניתן היה לצפות לוויכוח מעניין בנושא מעניין, ואמנם לא התאכזבנו, ואני

(* „דברי הכנסת“, חוב' ח', עמ' 470 ; נספחות.

(** „דברי הכנסת“, חוב' ז', עמ' 305.

כמה מן המתווכחים העלו חשש שמא חוק זה ייצור תקדים להקמת מערכות משפטיות נפרדות לענייני מסים, שכירות, נזיקין ועוד. כבוד היושב-ראש, אין המשל דומה למשל, שהרי ענייני העבודה והאמצעים הננקטים ביחסי עבודה נובעים מהתקשרויות קולקטיביות יותר מאשר אינדיבידואליות, ויש להם משמעות ציבורית לא פחות מאשר חוקית.

שנית, הסכסוכים האזרחיים שבין הצדדים, עיקרם ועניינם כספיים, מה שאין כן בענייני עבודה. אף שקיימות גם סוגיות כספיות בענייני עבודה וביטוח לאומי, הרי עיקר עניינם נעוץ בערכים חברתיים ובקביעה העקרונית שהעבודה איננה "מצרך" ואין להתייחס אליה באופן כזה.

אמנם גם חווה עבודה והסכם הקיבוצי חווים המה. אלא דא עקא, שהעקרונות והפסיקה אשר בתי-המשפט פיתחו לגבי חוויים רגילים במרוצת השנים, אינם תואמים את ההשקפה המודרנית על ענייני העבודה.

אם רוצים אנו — ואכן כך אנו רוצים — שגורמי המשק במעגל יחסי העבודה יבכרו ככל שאך ניתן שפיטה במקום שביתה או השבתה, עלינו להעמיד לרשותם מערכת שיפוטית הנראית גם להם. הנסיון מלמדנו, שהמערכת השיפוטית הרגילה לא זו בלבד שלא עודדה את הצדדים להיוקק למשפט, אלא אף הרתיעה.

מעניין לציין, כי גם בארצות שבהן קיימת לכאורה מערכת שיפוטית אחידה, היא אינה למעשה כל כך אחידה. השיפוט ביחסי עבודה הנובעים מחקיקה מסועפת בארצות הברית נעשה לא בבתי-המשפט הרגילים, אלא בוועדות מיוחדות שהוקמו לצורך זה הידועות בשם "Labour Relations Board". רצונם קראו להם בתי-דין לעבודה, לנושא יחסי עבודה, שהרי למעשה הם כמעט היינו הך. בבריטניה נעשתה ועדה מלוכנית, הידועה בשם "Royal Commission on Trade Unions and Employers' Associations", הבודקת את יחסי העבודה. אחת ההמלצות שהוגשה לה על-ידי עמיתי שר העבודה מר ריי גנטר רואה בכינון בתי-דין לעבודה את אחד האמצעים הבודקים לשיפור יחסי העבודה. הוועדה המלוכנית הנדונה ביקרה בכמה ארצות שבהן פועלות בהצלחה כמה מערכות כאלה, דבר המעיד על רצינות גישתם לשאלה.

ברצוני להפנות תשומת לבם של המעוניינים בכך לספר שהופיע לא מכבר בלונדון, פרי עטו של משפטן נודע באנגליה, פרופסור W. K. Wedderburn — The Worker and the Law, בהוצאת פליקס, ממנו משתמע כי המעבר מחופש התקשורת לחקיקה מגינה, מהחופש האינדיבידואלי להסכם הקיבוצי, וכן המעבר ממעמד של הסכם קיבוצי כהסכם ג'נטלמני למעמד של הסכם מוכר בדין, וליחסים קיבוציים, מחייבים לדעתו מערכת שיפוטית מיוחדת מתאימה. אשתדק נועדת בלונדון לשיחה איתו בדון, ונתחזקת בדעתי כי אכן הצעת החוק שלנו עולה בקנה אחד עם המחשבה המשפטית-ציבורית המודרנית בענייני עבודה.

ועתה לבעיות אחדות ההלכה והפסיקה. חברי-הכנסת יוחנן בדר אמה, בצדק, שבת-ידין לעבודה יעסקו גם בעניינים כלליים שבת-משפט רגילים דנים בהם, כמו תום-לב, אחריות לזקן, מדת רשלנות, חובת זהירות וכיוצא באלה. גם מבלי להיות משפטן נראה לי שהטענה

מתכונת ומבנה שונים לחלוטין ממה שהוצע. בעניין זה אני מצטרף בכל לב להערותיו הנכונות של חברי-הכנסת קרגמן בהתווכחו עם חברי-הכנסת צדוק, שקדם לו בוויכוח.

בוויכוח בכנסת בלטה חלוקה אופיינית ורבת-משמעות, כאשר כמעט כל המשפטנים מכל הסיעות מתחו ביקורת, לעתים קשה, על החוק, בעוד שאלה מחברי הכנסת המעורים בחיי העבודה וענייני יחסי עבודה נהגו רים להם, לא מקריאת ספרים בלבד, אלא גם מחיי יום-יום ומטיפול בענייני האיגוד המקצועי, קיבלו את הצעת החוק כמעט בהתלהבות.

אינני מתכוון בדברי אלה להשיב לאלה שתמכו בהתלהבות בחוק, כמו חברי-הכנסת כץ ו"ל, ויבדלו לחיים ארוכים חברי-הכנסת קרגמן, ורטמן, פרוש, סנהדראי, שער, ארם, שוסטק, ארבל ופתל. ולא ייפגעו מתנגדי החוק מעיקרו אם לא אבוא להתווכח אתם, כי את כל מה שיש לי לומר על חשיבות החוק, אמרתי בהצגת החוק לפני הכנסת, ודברי המשיגים לא נתנו לי יסוד לחזור בי מדברי הקודמים. אלה שפוסלים את הצעת החוק מכל וכל, תשובתי נתונה להם בהצעת החוק כאשר הוצגה.

אולם אני רוצה לגעת בכמה סוגיות נכבדות שעוררו המתווכחים, אם כי אני מודיע מראש, שלא אוכל לעשות זאת בשפת משפטנים, עם כל הכבוד, אלא בשפת בשר-ודם רגיל.

למה יש צורך במערכת משפטית מיוחדת, או כפי שהגדיר זאת חברי-הכנסת צדוק, לשם מה פיצול מערכת שיפוט הממלכתית?

קודם כל, טרם נקבע באופן סופי — והדעות חלוקות אפילו בין משפטנים — אם פיצול מערכת השיפוט הממלכתית הוא רע או מחליש את הזרוע המשפטית. השימוש השכיח במונח "ממלכתי" אינו מטיל עלי אימה. ככלות הכול, גם בית הדין לעבודה הוא ממלכתי, ולא מוצע חוק בלתי-ממלכתי. האמת היא, שברוב המדינות בעולם, ביניהן נאורות ומפותחות, קיים פיצול, לפחות לשתי מערכות שיפוט, הרגילה והמיוחדת. מעניין שהוויכוח בנוגע דון איננו נטוש באותן המדינות שבהן קיימות מערכות נפרדות, בדבר הצורך לאחד אותן — אלא דווקא באותן מדינות, שבהן קיימת כביכול מערכת שיפוטית אחידה, יש ויכוח על השאלה אם יש מקום להפרדה, והנטייה היא לכיוון הפרדה דווקא.

חברי הכנסת, עם כל הערכת עצמנו — ואנחנו מציינים בכך — אין אנו רשאים לטעון לזכות ראשונים בנושא זה, שהרי בתי-דין לעבודה — בצורה זו או אחרת — קיימים במדינות רבות בעולם, למעשה בכל ארצות יבשת אירופה, במערב ובמזרח, עם כל השוני ביניהן, בארצות סקנדינביה ובמדינות אמריקה הלטינית. בהצעת החוק שלנו יש כמובן כמה חידושים המתאמים לתנאים ולצרכים המיוחדים של ישראל, ואינני מוציא מכלל אפר שרות שגם מדינות אחרות ילמדו מאתנו בדרך שאנו לומדים מן הזולת.

לחששותיו של חברי-הכנסת צדוק, שבעקבות הקמת בתי-הדין לעבודה יחול פיצול בהלכה המשפטית, קוני פליקטים וריב של סמכויות, אין יסוד. מכל מקום, מנסה יונן על המדינות שבהן קיימות מערכות שיפוטיות נפרדות, לא נתגשמה חזונו השחורה של חברי-הכנסת צדוק.

אלה הדוגלים בכללי ראיות נוקשים גם הם הרגישו שבסוגיה בה אנו דנים צריך להרפות במקצת, ומציעים על כן פשרה, לפיה ניתן יהיה לסטות מכללי הראיות על פי החלטה מנומקת של השופט. לשם יעילות הדיון ופישוט ההליכים מבלי לפגוע ברמת הדיון המשפטי, הנני מציע שלא לחפש כאן פשרות, ולתת לבית הדין לקבוע את העובדות לפי אומד דעתו וכללי הצדק הטבעי.

מכאן לסמכות בית הדין לדון בעבירות על חוקי העבודה. צדק חברי הכנסת צדוק באמרו שלא מצא עניין זה בסמכותו של שום בית דין לענייני עבודה בעולם — והנני מודה ומתוודה שזוהי המצאה ישראלית מקורית. יחד עם זאת, אינני מבין מה הפסול בכך. הרי כאן נמנעו כל ה"פגמים" שמפניהם חושש כל כך חברי הכנסת צדוק. אין כאן פיצול ההלכה והפסיקה. יש כאן ערעור בפני בית המשפט העליון, בדין יושבים שופטים בלבד, לפי סדר הדין המקובל במשפטים פליליים, לרבות דיני הראיות המקובלים. למה ולכן איפוא דווקא על החלק הזה של הצעת החוק? מסירת העניינים הקשורים בעבירות על חוקי העבודה המסועפים לשופטים של בית הדין לעבודה מוצדקת מהטעמים הבאים:

(א) להחשת הטיפול במשפטים אלה. בתי המשפט הרגילים עמוסים עבודה לעיפה, ולא תמיד מוצאים לנכון, וגם אי אפשר לדרוש, שיתנו עדיפות לתיק שלפיו מואשם מעביד שהעסיק נער בניגוד להוראות חוק החניכות, לפני תיק שלפיו מואשם אדם בגניבה או התפרצות, — שלא להזכיר עבירות חמורות יותר.

(ב) ענייני בטיחות בעבודה — מי מוסמך יותר לעסוק באלה מאשר שופט אשר כל כולו נתון בעולם העבודה על היסודות המשפטיים שבו וחשיבותו הציבורית חברתית? למרבה הצער, תודעת הבטיחות בעבודה בקרב מעסיקים ועובדים אינה משיבוע רצון עדיין, ויש חשיבות מיוחדת שלעבירות אלה תוקדש ערכאה מיוחדת. הנה, למשל, נתמנו שופטים מיוחדים לפסיקה בעבירות תנועה כדי ליעל את המאבק בתופעת תאונות הדרכים המדאגה. מה הפסול לעשות כן גם לגבי תאונות עבודה, שמספרן בישראל יש בו כדי להדאיג מעניין שבכל דיון בקשר למכת תאונות העבודה אצלנו דורשים חברי הכנסת לנקוט בכל הצעדים האפשריים — לענוש בצורה קשה, להתקין תקנות מחמירות וכו' — והנה כשמציעים משהו קונקרטי, שלדעתי ולדעת יודעי דבר עשוי לתרום תרומה חשובה להקטנת העבירות על חוקי העבודה ולמניעת תאונות עבודה — ואם אפילו יש בו משום חימוש — הרי נרתעים, מהססים ואף פוסלים בכל הותקף.

אני תומך בהצעה ותומך בדעת אותם המשפטים המובהקים שלא ראו בהסדר המוצע פגיעה בכל עקרון משפטי מקודש, ומצטרף בכל לבי לטיעון המבוסס שיצא בגדול זה מפי חברי הכנסת קרגמן בדבריו בוויכוח.

חברי הכנסת, מכאן אני עובר לעניין שעורר סעיף 25 לחוק המוצע — היינו, הסמכות שניתנה לבית הדין הארצי לקבוע עובדות. אמת שניסוח הסעיף אינו בהיר כל צורכו. נדאג לכך שבועדה ינוסח הסעיף מחדש ויוב — יש שהכוונה היא נתינת סמכות לפסוק בעניינים שבקצת זכויות ולא במימוש זכויות.

יחד עם זאת, הנני שולל את הטענה שסעיף זה הוא בבחינת בוררות חובה. יש להימנע משימוש חופשי מדי

צריכה להיות הפוכה: דווקא הצורך באחידות ההלכה והפסיקה מחייב הפרדה בין ענייני עבודה לבין העניינים האחרים שבהם עוסקים בתי המשפט רגילים.

האם העקרונות והמבחנים החלים על תוס' לב, על אחריות לזקק ויתר העניינים שמנתי לעיל, הם שווים כאשר באים ליישם בעניינים מסחריים מכאן ובענייני עבודה מכאן? האם אין בתי המשפט הרגילים מפתחים תורות מיוחדות בבואם ליישם עקרונות, כאמור, בעניינים שבהם מעסיק ועובד?

הם עצמם הבחינו — אף אם לא במידה מספקת — שאין דמיון בין הנושאים, אין להחיל קונצפציות משפטיות, שהן צודקות וטובות לגבי חזוים רגילים, אך אינן רלוונטיות בעניינים שביחסי עבודה. אפשר שלא מקרה הדבר שאלה הנתונים בחשיבה משפטית צרופה ואינם מעוררים במידה מספקת בבחינות החברתיות והרעיוניות של נושא העבודה מתייחסים בהסתייגות, אם לא בחשד — נות, להצעת חוק זו.

הוא הדין לגבי שיתוף אנשי ציבור בהרכב בית הדין. כמה מהטיעונים שהשמעתי זה עתה עונים גם על סוגיה זו. אוסיף רק מלים מספר. שיתופם של אישי ציבור בבית הדין לעבודה יעמיק את האמון לצדדים הנוזקים לדין, בבקיאיות ובנסיונם ויכלו לתרום להבהרת הבעיות, ביניהן סבוכות, אשר יובאו לפני בית הדין לעבודה. אני מאמין כי בארגון יעיל ובבחירה קפדנית של נציגי הציבור לא רק שבית הדין יפסוק כהלכה, אלא שעבודתו אף תיעשה ביעילות.

עובד או ארגון עובדים, מעסיק או ארגון מעסיקים, יקבלו בדרך כלל פסק דין, גם אם הפסידו במשפט, ברוח טובה יותר בידעם שבבית הדין מיוצג גם ההיבט הציבורי של השאלה, ולא המשפטי בלבד. הוא הדין לגבי הצעת פשרה מטעם בית הדין. בהזדמנות זו ברצוני להעיר שכמה מהנואמים לא שמו לב, שכשירות מיוחדת נדרשת מנציגי הציבור בבית הדין הארצי בלבד. אין דרישה של כשירות מיוחדת מנציגי ציבור בבית הדין האזורי. כמובן, במינויים ובהמצאה על מינויים מטעם הארגונים יש להביא בחשבון את התאמתם הכללית לתפקיד וכבד זה.

סוגיה נוספת שעלתה בוויכוח היא ביטול ההזדקקות לדיני הראיות. דיני הראיות הם מוסד האופייני בעיקר לשיטת המשפט האנגלו-סכסית, ומקורו בשיטה האקו-טורית. בשיטה זו אין בית המשפט נוטל חלק פעיל בניהול המשפט, בחינת "ישחקו הנערים לפנינו". בשיטה זו נזקקים כמובן לכללי משחק מיוחדים, שנתגבשו בדיני הראיות. לא כן ברוב המדינות שבהן נהוגה השיטה האירופאית-קונטיננטלית האינקוויזיטורית, לפיה גיהול המשפט נתון באופן פעיל בידי בית המשפט. כוונת החוק המוצע, שבית הדין לא יהיה פסיבי, אלא יקח חלק פעיל בהליכים המשפטיים ובחקירת הצדדים והעדים. מכאן שההזדקקות לדיני ראיות נוקשים אינה תואמת את המטרה והמשימה שבית הדין לעבודה בא למלא.

הוראה דומה נקבעה בשעתו ללא ערעור בקשר לפעולת בית הדין לביטוח לאומי, והצביע כבר על כך באופן משכנע חברי הכנסת פתל בגאומו בוויכוח. לדעתי ולדעת כל המעוניינים היה הדבר לברכה ולא צמחה ממנו כל תקלה במשך שלושים-עשרה השנים שבית הדין לביטוח לאומי פועל.

וגם בתביעות קטנות שאינן עולות על סכום לא גדול, שייקבע מדי פעם, כשאין בתביעות אלה בעיות משפטיות או עקרוניות. הדבר יתרום להתשת הדיון בתביעות אלה – שהן, לפי הנסיים שנצטבר אצל הממונים על גביית השכר, במספרים די ניכרים – ויביא למימוש מהיר ביותר של זכויות עובדים שיש עליהן טענות קיפוח. אני מציע איפוא שהוועדה תבדוק את ההצעה ותמצא לה פתרון נאות.

הושמעה כאן טענה מזורזת – מדוע יש לכלול גם את שר העבודה בוועדה הבוחרת שופטים. לא קיבלתי זאת כהבעת אי-אמון בשר העבודה. כמה מן המתווכחים גם טרחו להבהיר שאין בכך משום הבעת אי-אמון אישית. אולם לא ברור מדוע ייגרע חלקו של שר העבודה מכל שר אחר. הרי חוק השופטים מקביל, בין השאר, את הפרויקטורה לבחירת שופטים וקובע במפורש כי בוועדה יכ"ה שני שרים, שאחד מהם חייב להיות שר המשפטים, ומשאירים לממשלה לקבוע את הנציג השני. מכיוון שמי דובר בבית דין לעבודה, מצאה הממשלה לנכון להציע שנוסף לשר המשפטים, שהוא נקבע באופן אוטומטי, ייקבע גם שר העבודה על פי החוק, ולא רק על פי בחירה מקרית זו או אחרת. חברי הכנסת בוודאי יאמינו לי אם אומר שבעמדי על הצורך הזה, אין כאן כל כוונה למעמד אישי, שהרי עד שהחוק הזה יגיע לקריאה שניה ושלישית לא ברור כמה זמן עוד יישאר שר העבודה הנוכחי לכהן בתפקידו זה.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
למה אתה פסימי כל כך?

שר העבודה י. אלון:

זאת דעה אופטימית מאד.

חברי הכנסת, חוק בית הדין לעבודה וביטוח לאומי לא בא להצר את מעמדם וסמכויותיהם הלגיטימיות של הארגונים הייצוגיים, בשיטת-דברים ובמאבקים. הוא נועד להעמיד לרשותם מנגנון שיפוט, אשר ישרת אותם, ובאמצעותם את המשק כולו, בשירות שיפוט הוגן ויעיל. המ"שק מתפתח והולך. ההתמחות המקצועית נעשית סגולית יותר ויותר. תופעות של קבוצות לחץ בעלות סימן היכר מקצועי סגול, המבקשות להיבדל מעל האיגודים המקצועיים המושתים על בסיס רחב יותר, קונות להן שביתות בארצות רבות בעולם. קיימת סכנה למעמדם של הסכם העבודה הקולקטיבי ולהתחייבויות ההדדיות המשתמעות ממנו לגבי הפרט המיוצג על ידי הארגון הייצוגי, מכאן ומכאן. בית הדין לעבודה לא ישלול, אלא יוסיף כוח לארגונים הייצוגיים על העובדים והמעסיקים, ובכך צריכה להיות מעוניינת החברה כולה.

אל המשפטים שבתוכנו אני פונה בבקשה להשתחרר משיגרת המחשבה המקצועית ולהתעלות ולראות את האינטרס הציבורי הכללי קודם לאינטרס המקצועי. בית הדין לעבודה עשוי להביא אתנו מפנה ביחסי העבודה ובמשפט העבודה, אליו אנחנו מייחלים.

באמתחתן הצעת חוק נוספות, בשלבים שונים של התקדמות, הנוגעות במישור ליחסי עבודה. אינני מעלה כלל על דעתי להגישן לקריאה ראשונה אלא אם אהיה בטוח שיטפל בהן בית דין מיוחד לעבודה, המושתת על אדני החוק וההגשה הציבורית והנהנה מאמון הצדדים הנוגעים בדבר.

במונחים מוגדרים במדויק. בוררות חובה היא בוררות כפויה, שבאה במקום מאבק מקצועי לקביעת תוכן הזכויות.

מה שמוצע כאן אינו נוגע לקביעת תוכן הזכויות, אלא לקביעת עובדות שעל פיהן ניתן לקבוע מהותן של הזכויות, וזאת הבהרתי היטב בדוגמה שהבאתי.

מכל מקום, אהיה מוכן לבדוק את נוסח הסעיף תוך כדי דיוני הוועדה, על מנת לוודא שאמנם לא יהיה בחוק, לכשיתקבל בקריאה שניה ושלישית, משום פתח לבוררות חובה, שאני כל כולי מתנגד לה.

נכון, הסעיף אינו מוגע שגם לאחר שבית הדין יפ"סוק מה שיפסקו, יודק צד זה או אחר לאמצעי ארגוני מקצועי. אולם כולנו יודעים שמאבק מקצועי זקוק לתמיכת הציבור ודעת הקהל. אין להניח שצד מן הצדדים ייהנה מגיבוי כזה לאחר שבית הדין מצא, אחרי דיון משפטי אובייקטיבי, שהמצב העובדתי נוגד את טענות הצד המוזקק לאמצעי מאבק זה.

אינני מתכוון לענות על כל ההערות ועל כל ההארות שהושמעו במשך הוויכוח, ביניהן גם מוצדקות, אבל בעלי אופי טכני, שבוודאי יגיעו בוועדה לליבון ממצה, ויחלט מה שיוחלט. ברצוני להתעכב רק על עוד שניים-שלושה עניינים שהועלו בוויכוח, ואעשה זאת בקצרה.

נשמעו הערות ביחס לארגון רשת בתי הדין – שמא מקום מושבם יהיה רק בערים הגדולות, ואז מה הועילו הכמרים בתקנתם, ואם רשתם תהיה פרושה גם על מקומות ישוב קטנים יותר, הרי זה כרוך בהוצאות גדולות. כמו כן העירו על הצורך במספר גדול של שופטים, הקמת מבנים, גיוס מנגנון וכ"ל.

לדעתי אין זה בגדר הכרח. אני יכול לתאר לעצמי שמושבו הקבוע של בית דין אזורי יהיה במבנה בית המשפט המחוזי, אולם אין זה מוגע שבית הדין לעבודה יבקר לעתים מזומנות, בהתאם לצורך, בערי השדה בתחום האזור. אדרבא, תהיה בכך הקלה לנוקמים לבית הדין.

אין צורך בהקמת מבנים מיוחדים. ברוב הישובים שבית הדין יצטרך לשבת בהם מפעם לפעם קיים בית משפט או סניף של המוסד לביטוח לאומי, ואין כל מניעה שבית הדין ישתמש לצרכיו במשרדים אלה. הדבר אמור במיוחד כשהכוונה היא שלרוב יישב בית הדין בשעות שלאחר הצהריים ובערב, כדי למנוע מהמתדיינים או העובדים הפסד ימי עבודה, וגם להקל על נוכחות נציגי הציבור.

אני מצטרף להערות שהושמעו בדבר סמכות נוספת שיש להעניק לבית הדין בקשר לתובענות הכרוכות בפעילות האיגוד המקצועי. עניינים אלה מתקשרים באופן מהותי ופנימי עם פעילותו של בית הדין והנושאים שהוא עוסק בהם. תביעה כגון זו נהדרה לא מוזמן בבית המשפט המחוזי נגד ההסתדרות הכללית ואיגוד עובדי המדינה, בקשר למניעת קיום הבחירות מטעם איגוד עובדי המדינה. לבשיקום בית הדין לענייני העבודה, מטבע הדברים שתביעה כגון זו צריכה להתברר בבית הדין לענייני עבודה.

יש לשים לב להצעת חבר הכנסת שערי בדבר מתן סמכות לרשם בית הדין לדון ולפסוק בתביעות שאינן שנויות במחלוקת, כפי שהדבר מקובל בבתי המשפט,

— חוק בית הדין לעבודה ולביטוח לאומי (אלון, לוז, אבנרי, מיקוניס) ; תיקון לתקנון הכנסת (לוז, אונייה) ; חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום) (לוז, אלון) —

שמואל מיקוניס (מק"י) :
אוכל להצביע ; זה לא מפחיד אותי.

היו"ר ק. לוז :

הצעת שר העבודה היתה להעביר את הצעת החוק לוועדה שתורכב מחברים של ועדת העבודה וועדת החוק, חוק ומשפט. אני מניח שוועדת הכנסת היא אשר תרכיב את הוועדה הזאת.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה	— דוב
נגד	— מיעוט
בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה	— מיעוט
נגד	— דוב

ההצעה להעביר את הצעת חוק בית-הדין לעבודה ולביטוח לאומי, תשכ"ח-1967, לוועדה משותפת של ועדת העבודה וועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

כבוד היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה מיוחדת, אשר תורכב מחברים של ועדת העבודה וועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ק. לוז :

לפנינו שתי הצעות: הצעת הממשלה להעביר את הצעת החוק לוועדה, והצעת חבר-הכנסת אבנרי להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
לא הצעתי זאת.

היו"ר ק. לוז :

מסתבר שזו הצעתו של חבר-הכנסת טובי.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

גם אני הצעתי להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

היו"ר ק. לוז :

אתה לא הצעת זאת. אין בידי הצעה שלך.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

אמרתי זאת כאשר דיברתי.

היו"ר ק. לוז :

תוכל להצביע יחד עם חבר-הכנסת טובי.

ט. תיקון לתקנון הכנסת *

היו"ר ק. לוז :

בכנסת כולה, וגם בוועדת הכנסת, להסדיר את הדבר אחת ולתמיד.

הצעה זו לסעיף 55 הונחה על שולחן הכנסת ביום ג' בכסלו תשכ"ח — 5 בדצמבר 1967. עברו ארבעה-עשר יום ולא היתה על כך השגה. לכן אני מבקש, כבוד היושב-ראש, להעמיד את ההצעה הזאת להצבעה בהתאם לסעיף 126 של התקנון.

היו"ר ק. לוז :

אני מעמיד להצבעה את סעיף 55 לתקנון הכנסת, כפי שקרא אותו לפנינו יושב-ראש ועדת הכנסת.

ה צ ב ע ה

סעיף 55 לתקנון הכנסת אושר.

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, לאישור הצעה לסעיף 55 בתקנון הכנסת, שוועדת הכנסת הניחה על שולחן הכנסת ולא היה עליה ערעור.

ברוך אונייה (יו"ר ועדת הכנסת) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מתכבד להביא לכנסת את התיקון הראשון לאחר כניסת התקנון לתוקפו לפי החלטת מליאת הכנסת. בהתאם לסעיף 125 לתקנון הנחנו מטעם ועדת הכנסת את ההצעה הבאה: „בישיבה מיוחדת של הכנסת המוקדשת לציון של מאורע ינאם יושב-ראש הכנסת או חבר הכנסת שיושב-ראש הכנסת קבע לכך, ויכול שינאם ראש הממשלה או חבר הממשלה שראש הממשלה קבע לכך.“ העניין טעון הסדר בתקנון, מכיוון שקיימים תקדימים שונים, והורגש הצורך

י. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה

בשעת חירום), תשכ"ח — 1967 *

(קריאה ראשונה)

שר-העבודה י. אלון :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבד להגיש לפניכם לקריאה ראשונה הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום), תשכ"ח-1967. לא מכבר היתה לי הזדמנות,

היו"ר ק. לוז :

אנחנו עוברים לסעיף ו' של סדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום), תשכ"ח-1967, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר העבודה.

(* נספחות.

(* רשומות (הצעות חוק, חוב' 753).

— חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום) (אלוף, לוח, י. תמיר) —

טא בשאלה: מה עלינו לעשות כדי שבעיית המתנדבים תמצא שבילים ומחלוקות נכונים לגבי האפשרות החשובה של קליטה נוספת, עליה נוספת, שימוש נוסף בכוח אדם חשוב זה, ואולי אף פיתוח מכשיר קבע במסגרת ממלכית תית על מנת שהעלמים שבאו במסגרת ההתנדבות יישאו רו בארץ ויביאו את מלוא התועלת בכושרם, ביידע של- הם, בנסיגות וברוח הנעורים שלהם.

הגל שגאה עם פרוץ המלחמה לא היה מכוון. אני מעריך שנרשמו ברחבי תבל כשלושים אלף צעירים שהיו מוכנים לבוא לישראל במסגרת של התנדבות כדי לעזור למדינה, לא במסגרת של התנדבות לוחמת כפי שהיה מקובל בזמן מלחמת האזרחים בספרד, ואף לא באותה מסגרת שהייתה בזמן מלחמת השחרור. מדובר היה בבת- נדבות לעזרת המדינה בעת מצוקה באותם ימים של חודש יוני.

ביום פרוץ המלחמה נכתב בנושא זה מאמר ראשי בעתון „הארץ” ובין היתר נאמר שם: „איך נכוון גלי ההתנדבות? עלינו לקבלם לא רק בזרועות פתוחות, אלא להזמין להישאר כאן ולחשוב על התקופה שלאחר המשי- בר”. לשמחתנו היתה המלחמה כה קצרה וכה מהירה עד שימי המשבר, היינו ימי הלוחמות, נסתיימו תוך שישה ימים. הגענו לאותו מצב שעתון „הארץ” מכנה אותו „תקופה שלאחר המשבר”. והנה לצדנו מצטיינת תקופה זו בסבכים רבים, בנוהלי ביוקדטריה מסובכים, בהאש- מות הרדיוט שהופיעו מעל דפי העתונות של משרדי הממשלה והסוכנות היהודית. אלה האשימו את אלה באי-יכולת להשתלט על גלי המתנדבים שהגיעו לארץ, לנצלם כראוי, לקלוט אותם כראוי, לכוונם למהלכים ולאפיקים הנכונים כדי שאפשר יהיה להפיק מהם את מלוא התועלת מכל הבחינות.

צצו ועדות רבות ושונות לדיון בבעיית המתנדבים. התקיימו ישיבות ללא קץ, היו פרסומים שונים, והמת- נדבים הלכו למעשה כאילו בתוך לבירינט, במבוך; לא היה להם תדריך אישי והם לא זכו ליחס אישי ראוי לשמו. לא היו להם מקומות עבודה. היתה התנגשות מסייומת בין צורכי העבודה הפנימיים-ישראלים בימי המיתון, או בסוף תקופת המיתון, לבין האפשרות של קליטת המת- נדבים בעבודה. לא היה תכנון בטחוני, רבים מהמתנדבים נשלחו לקטוף תפוחים או פרי אחר ב-155 קיבוצים ו-25 מושבים. אולם כאשר הגיעו לאשדוד, היה שם מקרה מצער, שהמתנדבים נשארו ללון בחוף, כי לא היה מי שיקבל אותם בבית חם או בצורה מאורגנת. לא היו מקרים רבים כאלה, אבל די באלה שהיו.

לא היה ספק בלבי שהמדינה לא היתה מוכנה לקבל את המתנדבים. ומשום כך, לרגל הצעה שהועלתה כאן על-ידי שר העבודה בעקבות הצעת חוק — שאינו מתנגד- דים לה, אלא תומכים בה — אני חושב שהכנסת תיטיב לעשות אם תקדיש כמה משפטים קצרים לדיון בבעיה עצמה.

הי"ד ק. לוח:

כל הזמן חיכיתי שחבר-הכנסת תמיר ידבר על הצעת החוק.

יוסף תמיר (גח"ל):

יורשה לי, אדוני היושב-ראש, למען כבודה של שא- לה חשובה זו, לדון סביבה.

במסגרת הדיון על מצב התעסוקה, למסור לבית פרטים על תעסוקתם של אלפי המתנדבים ששהו בארץ ואשר רבים מהם עדיין נמצאים כאן, ואני מאמין שרבים עוד יבואו.

עתה ברצוני להתייחס להיבט אחר של הבעיה, והוא: ביטוחם של המתנדבים מפני תאונות בעבודה במסגרת הביטוח הלאומי. העבודה בהתנדבות, מעצם טיבה, אינה יוצרת יחסי עובד ומעסיק בין המתנדב לבין מי שאצלו הוא מועסק, ולפיכך, לפי חוק הביטוח הלאומי, תשי"ד-1953, אין המתנדבים מבוטחים מפני תאונות בעבודה. לאור מצב זה היה הכרח להתקין ביוני שנה זו תקנות שעת-חירום, אשר לפיהן הושווה מעמדם של המתנדבים למעמדם של עובדים שכירים בכל הנוגע לביטוח על פי חלק ב' לחוק הביטוח הלאומי, היינו בענף הביטוח מפני פגיעה בעבודה.

היות והמתנדבים אינם מקבלים שכר עבודה, במו- בן המקובל של המונה, עוסקות התקנות, בנוסף לעצם הקניית הביטוח למתנדב, גם בקביעת החיוב בדמי ביטוח על-ידי מי שאצלו מועסק המתנדב, ודרכי חישוב דמי הביטוח, ובעקבות זה — הגימלאות שישולמו למתנדבים העוללים להיפגע בתאונות עבודה.

לשמחתי מספר התאונות בעבודה בקרב המתנדבים עד כה פעוט ביותר, אולם אין תופעה זו מסירה מעלינו את האחריות לדאוג לכיסוי נאות של המתנדבים בביטוח למקרה של תאונת עבודה, ולכן אני משוכנע שכולנו נהיה מאוחדים בדעה שיש להמשיך ולהאריך את תוקפן של התקנות לשעת-חירום האמורות, אשר לפי הצעת החוק יוארך תוקפן עד ל-31 בדצמבר 1968.

אני מציע איפוא להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה.

הי"ד ק. לוח:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר, ואחריו — לחבר-הכנסת טיאר.

יוסף תמיר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מן הראוי שנלמד לקח מרות ההתנדבות והעליה של צעירים מכל קצוות תבל לארץ בימי החירום שפקדו אותנו באמצע חודש מאי שנה זו. אני מרשה לעצמי לקבוע שהיו ארבעה שלבים בהתפתחות זו.

השלב הראשון היה כאשר רוח התנדבות גרפה את צעירי העם היהודי בכל קצוות תבל. סבורני שבאותם ימים, כאשר נודע על פלישת כוחות מצרים למדבר בעוז- מה גדולה והסכנה שריחפה בשמי המדינה לעצם קיו- מנו, היתה רוח ההתנדבות גואה ועולה והגיעה לשיאה. השלב השני היה כאשר צעירים וצעירות הגיעו לארץ, ומשהגיעו לכאן נקלעו למצב מבין במקצת, כיוון שאנו לא היינו נכונים לקלוט אותם, לשבצם במקום המתאים, לארגנם ולנצלם באופן יעיל למטרה שלשמה באו, ואף לא למטרה משנית.

השלב השלישי התבטא בפעילות שהיתה בחודשים שלאחר המלחמה, בחודשים של הרגיעה, בחודשי ההת- ארגנות והנסיין להדריך את העולים הצעירים המתנדבים במישורים שונים.

השלב הרביעי — והוא אולי החשוב כרגע, בקשר לדיון בהצעת החוק שהבואה על-ידי שר העבודה — התב-

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום) (לזו, י. תמיר, ארזי, אלון, טיאר) —

הי"ר ק. לזו :

אתה רשאי להגיש הצעה לסדר-היום.

יוסף תמיר (גח"ל) :

מכל הגילויים החיוביים שעקבתי אחריהם לגבי דוח ההתנדבות והקליטה של המתנדבים, אני חייב להעלות על נס את אוניברסיטת בר-אילן, שהקציבה 150 מקומות לימוד חינוך-אין-כסף למתנדבים המוכנים להישאר בארץ. זוהי דוגמה יאה ונאותה, הראויה לשבח. היו גילויים חיוביים אחרים במשך קיבוצי זה או אחר, במושב זה או אחר, אבל הם לא באו לידי ביטוי קולקטיבי ראוי לשמו, הם לא הותאמו לצרכים האינדיבידואליים של העולים לסוגיהם.

באמצע אוגוסט נכנסה לפעולה רשות מתאימה, שבראשה עמד סגן-אלוף עמיחי צור. למעשה היתה זו פשרה שהושגה לאחר משא-ומתן מייגע בין הסוכנות והממשלה. מאז נכנסו העניינים למסלול פחות או יותר תקין והבעיה זכתה לטיפול. אולם כיוון שהשאלה נדונה הערב בכנסת, יורשה לי לומר כמה משפטים לגבי הע-תיד לאור העבר.

ראובן ארזי (מפ"ם) :

מדוע אינך מזכיר את התנועה הקיבוצית?

יוסף תמיר (גח"ל) :

הזכרתי את התנועה הקיבוצית, אבל האמת היא שזה היה פתרון ביניים.

הי"ר ק. לזו :

חברי-הכנסת תמיר, אני מבקש את סליחתך, אבל אם אינני טועה, היתה בנדון הצעה לסדר-היום. במסגרת הדיון על בעיות התעסוקה נדונה שאלה זו. לא ייתכן לחזור על אותם דברים שנאמרו בדיון קודם בעת דיון בהצעת חוק. העניין הועלה בכנסת, היה דיון על בעיות התעסוקה, דובר על נושא המתנדבים.

שר-העבודה י. אלון :

הועלתה בכנסת הצעה לסדר-היום בנושא זה, אשר הועברה לדיון לוועדת העבודה. ועדת העבודה עומדת לסכם את מסקנותיה בשאלה זו.

יוסף תמיר (גח"ל) :

לאור ההערה של היושב-ראש ודברי שר העבודה, אני רוצה לסכם בשניים-שלושה משפטים.

אני רואה באתגרים לגבי העתיד את חשיבות הבעיה, מפני שיתכן מאד שנעמוד — ואני מקווה שלא כך יהיה — לפני מתוחות ושעת חירום, בזמן לא רחוק. ואז יילך ויגאה שוב גל המתנדבים. מן הדין שהממשלה והסוכנות יתנו דעתן לנושא זה ויתייחסו אליו בכל הרצינות. שנית, אני רוצה לציין שמתוך ארבע-מאות אלף סטודנטים יהודיים בארצות-הברית נרשמו לעליה במסגרת זו רק עשרת אלפים, והגיעו לארץ אלפיים. ומכאן חשיבות היתר שאני מייחס לבעיה זו.

אני מבקש את סליחת היושב-ראש אם חרגתי מהמסגרת.

הי"ר ק. לזו :

לא זו היא הדרך לזכות ברושות דיבור לגבי נושא שאינו עומד על הפרק. יכולת להגיש הצעה לסדר-היום אם אתה חושב שהנושא טעון דיון.

אברהם טיאר (המרכז החופשי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. טוב שהממשלה הגישה את הצעת החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום). המתנדבים הם היו בשעה הקשה כמו מים מתוקים אחרי בליעת גלולה מרה. במדינה כתיקונה החוק לא איפשר לבוא לעזרתם מבחינת פגיעה בעבודה.

ידוע לנו שהמתנדבים לא באו ארצה כדי לטייל בה. הם באו לא רק לטול על עצמם סיכון אישי בשעת מאבק, אלא גם כדי לעבוד לאחריה בעבודות קשות ומסוכנות.

אני מצטער על האיחור בהגשת החוק, אבל אני מברך על היוזמה, ומקווה שיהיו פחות תאונות ויותר מתנדבים בארץ.

הי"ר ק. לזו :

רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. אלון :

ברשות היושב-ראש, לא אשיב כאן על ההרצאה שהושמעה בנושא המתנדבים בכללותו, שלא עמד על סדר-היום. ייתכן שבימים הקרובים תעלה הצעה לסדר-היום מצד אחד מחברי הכנסת, כפי שראיתי שרשום, על נושא העליה, וודאי יכללו גם דברים בנושא המתנדבים, אז אחזור ואשיב על כל מה שאמרתי בהזדמנויות קודמות ואולי גם אוסיף כמה דברים חדשים.

אני רוצה רק לומר לחבר הכנסת טיאר, שאין בהגשת הצעת חוק זו שום איחור. כבר היו תקנות לשעת-חירום, אלא שעלינו דק להאריך אותן. מכאן שעד רגע זה שום מתנדב לא נפגע מהעדר כיסוי של ביטוח לאומי. אני רק רוצה להבהיר זאת לפחות למרוצת שנים-עשר החודשים הבאים, כדי שלא ייווצר מצב-ביניים של העדר ביטוח כזה.

הי"ר ק. לזו :

אני מעמיד להצבעה את ההצעה היחידה שהושמעה — להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום), תשכ"ח—1967, לוועדת העבודה נתקבלה.

הי"ר ק. לזו :

לרגל ערב חג החנוכה, ובעיקר בגלל הודעתם של חברי הכנסת שבת-המלון מסרו את מקומותיהם לתיירים ואין להם איפה ללון בירושלים, אנחנו מסיימים היום את הישיבה בשעה מוקדמת יותר, כדי לתת להם אפשרות לחזור לבתיהם שמחוץ לירושלים. הישיבה הבאה מחד בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.